Мы бідны, ук з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не даймe здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ✻ РІК XXII, Нр 6 (117) ЛИСТОПАД - ГРУДЕН 2010 ✻ КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Бог ся раждас!
Приймийте Го до своіх хыж

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню історії, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай! Товды ЛЕМ будеш собом І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

(...) Свято було просте і гарне. На сцену виходили переважно прості люди з довколишніх сіл Чорноголова, Волосянка, Бегендяцька Пастіль, Сіль, Люта, Малий Березний, Ставне, Смерекова, Зарічово, Тур'я Ремети, Буківцьова, Загорб. Співали лемківські пісні, які пам'ятають від баби чи прабаби. Або танцювали давні танці, по-казували обряди, пригадували приказки чи жарти. То було соковито, смачно, барвисто. Люди чулися дуже природно, ніби і не на сцені.

Анна Кирпан, *Нова лемківська імпреза на Закарпатті*, стор. 8

(...) В кужни з Чачова ковали ковале, пред лабівском хыжком дзвонили долота, моцували ся з каменьом, пред хыжом з Верхомлі пряла ся волна, пред ґаздівскым будинком з Крільовы Руской точено лжыці, стругано ґонты, різблено в дровні, всередині же той хыжы... писано іконы. В лосяньскым дворі вытапляно дехет, реготали ся коні, запряжены – як бы інакше – до мазярского воза...

Петро Трохановскій, *Лем Лемкы – tylko Łemkowie в Сандецкым Етноґрафічным Парку* , стор. 10

Як єм опроваджал по Ізбі гости, розповідал о тым што вміщяло ся в десятьох ґабльотах, было розвішене на стінах? Хаотычні як все, коли барз міцно биє мі серце. Был єм над міру своіх надій сполнений выполніньом того, што щестя хтіло мі дарувати. Был єм неспокійний спокойом, же збыло ся тото, што приданым мі діяньом збыти ся мало.

Петро Трохановскій, *Русенкова Осін*, стор. 14

(...) Але вночы, як мы чекали на ходорівскій поізд на головным вокзалі, пришли якысы бандиты і одобрали од нас шыткы валізы і плахты з посудов, і перинами. Так – же мы ся добрали до теты на Гутиску голы і босы.

В теты была хата лем з єднов кімнатов, а в ней было своіх троє діти (...). На ніч сме приносили солому, стелили на глиняну підлогу в кухни і сме спали, а рано околоты выносили до стодолы.

Володимир Крупій, *Дорогы і доріжкы*, стор. 23

А як сме были зачудованы, коли ся вказало же в руськіій телевізиі емітуваны сут відомости про вшыткы пункты нашой познавчой актывности в Сербіі і вшыткы стрічы і культурны предпринятя, в якых береме участ. През вшыткы дни нашого гын перебываня Руснакы в Сербіі знали што даного дня будеме робити і де мож нас стрітити.

Єва Лучейко, *[Р]усиньскы медия в Сербіі...*, стор. 25

На передній стороні окладинкы: *Яснина Святых Святок*, фото: Петро Басалыґа

На задній стороні окладинкы: *Фоторепортаж з XVIII Лемківкой Творчой Осени*, фото: Даміан Трохановскій

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 4 вересня в Білянці посвячено Крест і місце під будову новой православной церкви. Торжеству проводил Єпископ Ґорлицкій Паісий в асысті священства Новосандецкого деканату. Вмуруваня краєугольного каменя і розпочатя будовы плянує ся на яр приходячого рока.

♦ 4 вересня в селі Забрідь Великоберезняньского р-ну, Закарпатской области Украіны одбыла ся іщы єдна імпреза під добрі нам знаном назвом „Лемківска Ватра". Місце о тілко хосенне, же отворений гын буде новий граничний перехід – по словацкій страні село Улич (шырше на с. 8).

♦ 5-6 вересня в кафедральній Церкви Св. Тройці в Ґорлицях торжественно проходил праздник Священномученика Максима. Того рока звінчал він тырваючий од 30 серпня Тыжден Православной Культуры в Ґорлицях.

♦ 8 версня, по 12. роках працы групы лінґвістів, бачваньскы Руснакы тішыли ся з промоциі *Руско-сербского словника*. Словник сербско-рускій в двох томах (892 і 1062 стороны - маме го в редакциі „Бесіды") выдали в 1997 р.

♦ 19 вересня Сандецкій Етноґрафічний Парк орґанізувал великє свято під шыльдом *Лем Лемкы*, на якым барз всесторонньо запрезентувано нашу духову і материяльну культуру (чытай тіж на стор. 10)

♦ 20 вересня в Златій Горі к. Ужгорода закінчыл ся Медженародний Фестиваль Телевізийных і Радийовых Меншыновых Проґрамів. Великы лавры зобрали Русины – Владимір Семан з СТВ Кошыці (за циклічний проґрам *Ориентациі*) і Андрий Кандрач з меншыновой редакциі СР – за аудицию *Спишскы дротаре*.

♦ **25 вересня вмерла Мария Мальцовска – выдатна русиньска писателка, лавреатка державных літературных нагород а тіж (як перша на Словациі) Нагороды ім. Александра Духновича.** О тій смутній події писали мы уж в попередній Бесіді, та в нашій хроніці не може бракнути для ней місця.

♦ 25-26 вересня проходили XI Нижньошлескы дни Меду і Вина в Пшемкові. Того рока розпочали ся они благодарственным богослужыняьом в місцевій православній церкви Св. Михаіла.

♦ Од 30 вересня до 3 жолтня Русиньска Оброда на Словациі орґанізувала аж девят фестивальовых концертів, котры одбыли ся в рамках найвекшого і найпопулярнійшого проєкту під назвом *Співы мойого роду 2010*.

♦ 2 жолтня в Рускій Воловій під Выгорлятом (східня Словация) орґанізувано нову, каждорічну в задумі акцию *По стопах Федора Главатого* – на спомин знаного шыроко русиньского збійника діючого в кінци XV столітя (чытай тіж в выімаках з пресы на 5. с.)

♦ 8-10 жолтня Руснакы Войводины уж 49. раз орґанізували в Руским Керестурі своє найвекше свято – Фестиваль Руской Культуры „Червена Ружа". Переказовонаграньову страну фестивалю професийні забезпечыла Радийо і Телевізия Войводина.

Церков в Команчы, фото: Н. Малецка

♦ 13 жолтня посвячено одбудовану церков Покровы ПДМ в Команчы (згоріла в 2006 р.). В торжестві взяло участ аж пятьох єрархів: Сава - Митрополита Варшавксій і цілпій Польщы, Адам – Архієпископ Перемышльско-Новосандецкій, Авель – Архієпископ Люблинско-Холмскій, Августин – Архієпископ Львівскій і Галицкій та Паісий – Єпископ Ґорлицкій.

♦ 14 жолтня в Патоці на Нижнім Шлеску посвячено новопобудовану грекокатолицку церков. Торжества возглавляли Владыка Іван Мартиняк Митрополита Грекокатолицкой Церкви в Польщи і Владыка Роман Ющак Єпископ Вроцлавско-Ґданьскій.

♦ 14-25 жолтня проходил перепис населіня Росийской Федерациі, при якій то нагоді діючы в Москві орґанізациі *Русиньское земляческво „Карпатская Русь"* і *Клуб друзей Карпатской Руси* звернули ся з одозвом до Русинів, Лемків о голошыня сойой правдивой народовой приналежности (пізрий тіж на сторону 7).

Отвориня Ізбы Памяти Івана Русенкы в Рускій Бурсі, фото: Н. Малецка

♦ 16-17 жолтня в Красній к. Кросна – місци народжыня Івана Русенкы і в Ґорлицях проведено XVIII Лемківску Творчу Осін. Тогорічну імпрезу здомінувала річницьова Русенкова тематыка, найпаче же отворіня в просторах Руской Бурсы в Ґорлицях Ізбы Памяти Івана Русенкы (шырше чытай од с. 14).

♦ 21 жолтня офіцийні отворено граничний перехід медже Ожынном а Вышньом Полянком. Одновленом по 65. роках дорогом (коштом 4,6 милиона євро) може буде іздити накладеным до 7,5 тоны автам, а выняткова тіж автобусам.

♦ 24 жолтня на єдным зо скверів Івано-Франківска скликано *Скорботне віче в памят депортуваных з Польщы* (65. річниця). Тырвалым упамятніньом буде церков Св.св. Кірила і Мефодия в лемківскым стыли, яку плянує ся ту побудувати.

♦ 26 жолтня в Братиславі, єдиний наш професийний – Піддукляньскій Артистычний Народний Ансамбль – PUL'S, святкуючы 55-літя свого істнуваня запрезентувал премьєровий проґрам *Очаруваны поглядом*.

Znów zniszczono łemkowski znak

Bielanka. Miejscowość ta jako jedna z pierwszych w Polsce ma dwujęzyczną nazwę. Wjeżdżając do niej czytamy napis w języku polskim i łemkowskim. Prawdopodobnie właśnie to jest przyczyną ciągłych problemów ze znakiem. Wandalom widocznie nie podoba się umieszczony tam napis w cyrylicy. Znów został zniszczony. Ktoś go zamalował farbą.

Dwujęzyczna nazwa pojawiła się w Bielance w 2008 roku. Od tego czasu znak jest regularnie niszczony. Raz został nawet skradziony. (...)

Każde takie zachowanie jest zgłaszane na policję. Ciężko jednak namierzyć sprawcę. Ciężko ocenić motywy sprawców, którzy niszczą łemkowskie napisy. Wkrótce kolejne miejscowości dostaną podwójne nazwy. Blechnarka, Konieczna, Regietów, Zdynia, Gładyszów, Kunkowa, Nowica oraz Ropki będą zapisane po polsku i po łemkowsku. W tej sprawie dwa lata temu zostały przeprowadzone społeczne konsultacje. Mieszkańcy wyrazili zgodę. Wkrótce więc pojawią się nowe znaki. Koszt wymiany tablic to około trzydziestu tysięcy złotych. (jad, Gazeta Krakowska/Gorlicka, 7 września 2010)

Wkrótce więc pojawią się nowe znaki... – i tu spodziewałem się zupełnie innego zakończenia. A jeśli padły już tysiące – jak je odczyta „wandal"?

Odkrycie w cerkwi

Kwiatoń. W czasie prac konserwatorskich udało się odkryć nieznany do tej pory fragment ikonostasu. Znalezisko zawdzięczamy dokładnej pracy Magdaleny i Stanisława Stawowiaków, konserwatorów zabytków z Nowego Sącza, którzy zajmują się zabytkami w naszym powiecie. Malowidło znajduje się na parapecie chóru. Jest to fragment rzędu Deesis. (...)

W Kwiatoniu zachowało się główne przedstawienie z tronującym Chrystusem, Marią i św Janem Chrzcicielem oraz wyobrażenia świętych z lewej strony pierwotnego ikonostasu.

Magdalena Stawowiak opowiada o znalezisku.

– Odkryty przez nas ikonostas potwierdza datowanie architektury kościelnej. Utwierdza to nas w przekonaniu, że cerkiew pochodzi z XVII wieku – wyjaśnia konserwatorka zabytków. (...)

To, co udało się odkryć było fragmentem tego, co jest pod warstwą farby. Prace przy jego całkowitym odsłanianiu ruszą w przyszłym sezonie, kiedy znajdą się na to środki. (...) (jad, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 14 września 2010)

Jeszcze raz o Pułaskim

Generał Pułaski (ruch wyzwoleńczy) nie drażni Łemków, jak sugeruje tytuł artykułu z 7 lipca 2010. Drażni nas budowa pomnika w tym miejscu, gdzie byli gnębieni, mordowani na szubienicznych wierchach nasi pradziadowie.

Czytając zapiski konfederatów, znajdziemy potwierdzenie wydarzeń i tych również, które zostały w ludzkiej – rusińskiej pamięci przekazywane z pokolenia na pokolenie, obrazowo przedstawione na przykład w powieści „Szubenyczny Werch" W. Chylaka. Jeżeli generał Pułaski traktował źle swoich braci Polaków (liczne skargi), to swiadczy o tym, że nie musi się tylko domniemywać, można mieć pewność, że Rusini-Łemkowie nie mogli być lżej traktowani. Jako innowiercy nie mieli żadnych praw.

Nowa Konstytucja króla Stanisława Poniatowskiego miałą zrównać wszystkich obywateli bez względu na wyznanie. I właśnie ci innowiercy Rusini-Łemkowie byli pod ręką do upustu złości żołnierzy generała stacjonujących w Izbach, Wysowej, Koniecznej. Zapiski konfederatów nie były szczegółowe. Wiedza, jaką dysponujemy na ten temat sugeruje, że nie zapisywano prawdy wstydliwej.

Z okazji rocznicy zwycięstwa nad Krzyżakami - Grunwald 1410, w prasie ukazalo się wiele ciekawych artykułów. W jednej (-ym? – pt) z nich przeczytałam rozmowę z prof. Adamem Suchońskim. Na pytanie, czy niemieckie podręczniki przyznają, że Zakon Krzyżacki dopuszczał się aktów gwałtu na Polakach, profesor odpowiedział, cyt.: „Tam, gdzie w naszych podręcznikach jest podbijali, łupili, zabijali, u Niemców jest: wykupywali, pozyskiwali, organizowali" I to, że nie ma w dziennikach konfederatów o mordowaniu Rusinów, nie dziwi nikogo, ponieważ z tego samego wstydliwego jak u Niemców powodu.

(...) Pan historyk z Gorlic (anonimowy) jak podaje „Gazeta Gorlicka" domaga się dokumentów od Łemków. Jeżeli takowe ostałyby się z tak odległych czasów, to w latach 1945-1947, kiedy Łemkowie musieli opuścić swoją ojcowiznę w ciągu kilku godzin, to najważniejszymi „dokumentami" dla moich i innych rodziców były: dwoje dzieci, dwie pierzyny, dwa worki owsa, koza, krowa i wóz drabiniasty, na którym siedziały dzieci odświętnie ubrane, jak do trumny. Atmosfera bowiem tamtych dni – okrzyki: „Do morza z nimi, do morza"!, przekonywały Łemków, że jadą w ostatnią podróż na stracenie.

Przepraszamy, że żyjemy i że zachowały się w naszej pamięci „dokumenty o tych czasach, o szubienicznych wierchach". Dziękujemy, od serca dziękujemy panu wojewodzie małopolskiemu Stanisławowi Kracikowi oraz całemu Komitetowi Budowy Pomnika za zmianę stanowiska odnośnie miejsca, za tę próbę urzeczywistnienia międzyludzkiego porozumienia w imię demokracji XXI wieku, za ochronę tych fundamentów demokracji, do których należy m.in. umiejętność zrezygnowania z czegoś, co mogłoby kogoś skrzywdzić, wywołać poczucie upokorzenia.

Dziękujemy wszystkim, którzy zrozumieli nasz ból przypomniany przez Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Łemków, arcybiskupowi greckokatolickiemu i arcybiskupowi prawosławnemu. Boże wam zapłat. (Melania Chomiak – Łemkinia z Uścia Gorlickiego, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 21 września 2010)

Dzisiejszy ikonopisarz

Ikony są dla niego – jak sam mówi – formą kontaktu z Bogiem, są jego filozofią i pytaniem na wielkie i małe sprawy tego świata. Jak malować, by zbliżyć się do prawdy i tajemnicy? Jak żyć, by nie człowiek był podziwiany, lecz ten, który dał życie? – to myśl przewodnia i motto wszystkich jego prac.

42-letni Robert Rumin pochodzący z Nowego Sącza, a mieszkający w Jamnicy, to artysta niezwykle

skromny, a przy tym niestandardowy. (...)

Splot okoliczności sprawił, że (...) trafił na krótko do Sądeckiego Parku Etnograficznego. Konserwował zabytkowe przedmioty. W tym okresie zaczął też w większym stopniu gromadzić ikonograficzną literaturę i z pasją studiować twórczość dawnych ikonopisów.

Szczególnie bliska stała się mu średniowieczna ikona bizantyjska z X wieku oraz rosyjska szkoła malowania ikon Andrieja Rublowa z przełomu XIV/XV wieku. Prawdziwy przełom oraz szczególne duchowe i artystyczne zagłębienie się w kultrze ikonograficznej prawosławia nastąpiło ponad cztery lata temu, kiedy lekarze wykryli u niego chorobę nowotworową. Malowanie – pisanie ikon stało się wtedy dla niego odskocznią i wytchnieniem po ciężkich zmaganiach z chorobą.

– Dla mnie nie było to wyrokiem, a raczej znakiem od Boga, czemu powinienem się poświęcić – wyjawia.

Pisanie ikon ma dla niego wymiar sakralny i jest formą doświadczania obecności Stwórcy, a także kontaktu z Nim. – Nie byłoby to możliwe, gdyby nie kochająca rodzina i cała atmosfera w domu. To dodaje mi sił i sprawia, że łatwiej przychodzi natchnienie – dodaje artysta.

Ikony Rumina poza galeriami można podziwiać też w internecie na stronie www.robertrumin.repblika. Pl. (Arkadisz Arendowski, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 8 października 2010)

Poświęcenie cerkwi

W minioną sobotę 23 października w Koniecznej miała miejsce uroczystość poświęcenia crkwi prawosławnej pod wezwaniem świętego Bazylego Wielkiego. (...) Zwraca uwagę swoja oryginalną architekturą, niespotykaną na terenie Łemkowszczyzny. (...)

W uroczystości poświęcenia cerkwi udział wziął arcybiskup Adam ordynariusz diecezji przemysko-nowosądeckiej. W liturgii uczestniczyli też księża dekanatu przemyskiego, nowosądeckiego i gorlickiego oraz licznie zgromadzeni mieszkańcy Koniecznej. W uroczystościach udział wzięli też zaproszeni przedstawiciele władz powiatu i gminy Uście Gorlickie w osobach starosty Mirosława Wędrychowicza oraz wójta Dymitra Rydzanicza.

Uroczystość poświęcenia związana była z kompleksowym remontem cerkwi, w czasie którego wymieniona została więźba dachowa, natomiast starą i wysłużoną blachę ocynkowaną stanowiącą pokrycie dachu wymieniono na nową blachę miedzianą. Renowacji poddana została też elewacja świątyni. (...). (Jarosław Rozpłuchowski, *Gorlice24*, 28 października 2010)

Jak to 20 beskidników naszło właściciela, by go... upiec

Jedną z plag Rzeczpospolitej szlacheckiej było zbójnictwo, zwane powszechnie beskidnictwem. Występowalo ono przede wszystkim na południowych granicach państwa, a w szczególności na ówczesnej ziemi bieckiej. (...).

W beskidniki szli ludzie różnego autoramentu. Spotyka się wśród nich ludzi szukających lekkiego chleba, zdegenerowanych żołnierzy odwykłych od pracy, ale przede wszystkim zbiegłych chłopów pańszczyźnianych, którzy starali się brać odwet na swoich ciemiężycielach. Beskidnicy mieli swoją organizację, na czele której stał herszt. Do najbardziej znanych hersztów z naszych terenów należał Wasyl Czepiec z Grybowa, syn organisty, Sawka, oraz Wasyl Bajorz vel Bajus z Leszczyn zwany też żółtowąsym.(...) Walka z beskidnikami nie była łatwa, gdyż byli oni ściśle powiązani ze środowiskiem, z którego się wywodzili. Schwytany w 1644 r. Tymko Tkacz z Leszczyn, poddany Wacława Potockiego zeznał, że „Wasyl Bajus przebywał w Leszczynach, utrzymywał kontakty z tamtejszymi sołtysami, o czym wiedziała cała wieś i nikt go nie zdradził. (...) (Andrzej Ćmiech, *Gazeta Krakowska/Gorlicka*, 8.10.2010)

Pan Andrzej Ćmiech jest autorem cyklicznych artykułów historycznych w *Gorlickiej*, które wielce cenię. Zaskoczyło mnie jednak Bajusowe *vel* jako *Bajorz*. Owszem, znam ze źródeł zapis Bajosz. Zaś odnośnie podłoża ruchu warto by zwrócić uwagę – szczególnie co do danego czasu – na warstwę religijną, o czym świadczy m.in. profesja „organisty" Wasyla Czepca. W XVIII wieku, kiedy to kwitnie polskie i słowackie zbójnictwo (Janosik), łemkowskie zanika niemal zupełnie. Bo było już „po ptokach".

Po stopách Fedora Hlavatého

V sobotu 2. októbra t.r. prebehlo podujatie *Po stopách Fedora Hlavatého*. Organizovali ju – Rusínski umelci pod Vihorlatom (RUpV) – garant Bc. Kristián Huňara a obecný úrad Ruská Volová. Od ôsmej do deviatej hodiny ráno sa slúžila svätá liturgia za Fedorom Hlavatým. Od pol desiatej nasledoval výstup na vrch Kopyto 792 m.n.m. ku kameňu Fedora Hlavatého, kde zbojník osobne vyryl hieroglyfy ukazujúce smer uloženia obrovského pokladu. (...)

O jedenástej prebehlo posvätenie pietneho miesta – altánku a kameňa, správcom PCO Klenová Mgr. Jánom Biloruským. Potom si prítomní vychutnali kultúrny pro-gram pod altánkom v podaní súboru Anny Kováčovej – *Dúha* zo Sniny v nádhernom pásme slova a piesne. Po voľnej debate na tému zbojníka F. Hlavatého sa účastníci presunuli do Kultúrneho domu v Ruskej Volovej, kde bolo pripravené jedlo a občerstvenie, všetko z rúk šikovných miestnych gazdiniek pod taktovkou starostky obce Evy Turbákovej.

Nechýbal kultúrny program a voľná zábava do neskorej noci. Prekrásnu akciu sprevádzalo pekné počasie. Projekt sa uskutočnil vdaka grantu Nadácie Orange – Šanca pre váš región. Táto skutočnosť rezonovala na zahájení každoročnej slávnosti na počesť významného rusínskeho zbojníka Fedora Hlavatého, ktorý mal celoeurópsky formát. Bol politicky, kultúrne aj patrioticky orientovaný na pomoc vtedajšiemu rusínskemu obyvateľstvu. Životný príbeh Fedora Hlavatého zychytávajú vtedajšie mestské kroniky od Zakarpatská cez Bardejov, východné Tatry a veľkú časť južného Poľska.

Sme hrdí na patriota a veľkého Rusína! Česť jeho pamiatke! (Bc. Kristián Huňara, *Sninské noviny*, 13.10.2010)

На Пряшівскій Руси редакторе може судят, же не треба припоминати коли жыл Федор Главатий (ци Главата). Товды, бодай нашым, припомнеме: жыл і діял кінцьом XV століття. Барже заінтересованым раіме зазрити до Лемківского Календаря на 1993 р, де писали мы о збійнику з нагоды 500. річниці його смерти.

Komentarze pt / коментарі пт

Допис о проф. Романі Рейнфусі был браний під увагу до змісту *Лемківского Річника 2010*. Остаточні нєє го там. Зато здецидували мы ся помістити в тым остатнім номері тогорічной „Бесіды" материял о Професорі, хоц сотна річниця його народжыня сполнила ся 27 мая. В дакус скороченій версиі публикуєме (не першыраз уж) допис знаного горлицкого автора історичных текстів – Анджея Цьмєха.

Profesor Roman Reinfuss – pasjonat Łemkowszczyzny

ANDZRZEJ ĆMIECH

Wczoraj obchodziliśmy 100. rocznicę urodzenia najwybitniejszego badacza Łemkowszczyzny – profesora Romana Reinfussa.

Dlatego nie od rzeczy będzie przedstawienie jego więzów z ziemią gorlicką, jak i samymi Gorlicami, gdzie spędził młodość. Tu też wrócił w 1935 r. po skończeniu studiów prawniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim, podejmując pracę w kancelarii notarialnej Jana Berszakiewicza.

Duży wpływ na tę decyzję miały namowy wuja Władysława Mnerki, znanego gorlickiego adwokata prowadzącego swoje biuro w budynku na rogu ulicy 3. Maja i Narutowicza, który w siostrzeńcu widział kontynuatora prawniczej profesji. Wuj bez wątpienia miał duży wpływ na ukształtowanie zainteresowań historycznych przyszłego profesora. (...)

W tym czasie Gorlice były bazą wypadową dla młodego prawnika do wypraw po Beskidzie Niskim, podczas których rodziła się fascynacja kulturą Łemków. Efektem tych zainteresowań był jego pierwszy artykuł o tematyce etnograficznej „Pasterstwo na Łemkowszczyźnie dawniej i dziś", który ukazał się w dodatku literackim „Ilustrowanego Kuriera Codziennego" 3 sierpnia 1931 r. Potem przyszły następne: „Budownictwo ludowe na Łemkowszczyźnie" (1933), „Przemysł i handel Łemkowszczyzny" (1935) czy też ogłoszony w „Wierchach" w tym samym roku artykuł „Cmentarze wojenne na Łemkowszczyźnie". Wszystkie te artykuły noszą znamiona fachowego opracowania z dużą liczbą zdjęć i szkiców. Było to efektem podjętych w 1933 r. studiów etnograficznych za namową ówczesnego dyrektora Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Seweryna Udzieli, do którego Roman Reinfuss zwrócił się z prośbą o bibliografię kultury ludowej Łemków w początkowym okresie poznawania kultury łemkowskiej.

Przyjaźń z Sewerynem Udzielą zaowocowała nie tylko studiami, ale też podjęciem pracy w charakterze asystenta w 1936 r., a potem od 1937 r. jako kustosza Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Od tego czasu sztuka i rzemiosło ludowe pochłonęły go całkowicie. Nawet wojna nie była przeszkodą, gdyż przez całą okupację opiekował się zbiorami Muzeum Etnograficznego w Krakowie, pracując jako dozorca i jednocześnie studiując archiwalia i literaturę fachową. Dzięki temu mógł zaraz po jej zakończeniu skończyć studia, a w 1946 r. obronić pracę doktorską „Łemkowie jako grupa etnograficzna", do której materiały zbierał jeszcze w okresie międzywojennym nieomal w (może „do" ? – PT) ostatniej chwili przed tragicznym rozproszeniem ludności łemkowskiej. Nieocenioną też wartość mają zdjęcia wykonane przez Reinfussa w okresię międzywojennym dokumentujące tradycyjną nieskażoną kulturę Łemków.

Od tego momentu jego kariera naukowa potoczyła się błyskawicznie. Organizował katedrę etnografii na Uniwersytesie Wrocławskim, wykładał na Uniwersytecie Jagiellońskim, w krakowskiej ASP i UMSC w Lublinie, odwiedzał polskie wsie, dokumentował, zbierał i opisywał różne formy kultury ludowej, ratując je często od zapomnienia i zniszczenia. Działalność ta była przyczyną chwilowego zawieszenia badań na Łemkowszczyźnie. Ponownie Łemkowszczyzną profesor Roman Reinfuss zainteresował się na początku lat sześdziesiątych. Jeszcze nie tak dawno wspominano jego wizyty we wsiach łemkowskich: w Łosiu, Gładyszowie, Bartnem. Szczególnie zapamiętano te z lat sześciesiątych, kiedy chcąc dla potomnych utrwalić gwarę łemkowską, zaczął wykorzystywać w swojej pracy magnetofon. Nawiązał wtedy wiele trwających aż do śmierci znajomości z Łemkami, czego najlepszym przykładem może być przyjaźń z ostatnim wędrownym maziarzem z Łosia – Dymytrem Karłem, u którego często bywał i był traktowany zawsze jak „swój". Owocem tych kontaktów i badań prowadzonych na terenie powiatu gorlickiego były artykuły drukowane w kwartalniku „Etnografia Polska" – „Stan i problematyka badań nad kulturą ludową Łemkowszczyzny" (1961) oraz czasopiśmie „Polska Sztuka Ludowa" – „Sztuka ludowa Łemkowszczyzny (1962) i „Rzeźba figuralna Łemków" (1963). Ukoronowaniem tego okresu była książka wydana w 1965 r., która jest monografią etnograficzną powiatu gorlickiego „Nad rzeką Ropą – zarys kultury ludowej". Przy jej wydaniu profesor pełnił rolę redaktora naukowego i był autorem czterech rozdziałów. (...) Opracowanie tej monografii powszechnie

uważane jest za największy dar naukowy Profesora dla ziemi gorlickiej. Stanowi ona fundament wszystkich późniejszych badań etnograficznych na tym terenie. W tym też czasie powstała jedna z trzech koncepcji istniejących w nauce o pochodzeniu Łemków. Profesor Reinfuss dowodził, że Łemkowie wywodzą się od pasterzy wołosko-ruskich, którzy wędrowali łukiem Karpat i osiedlali się na tzw. surowym korzeniu w XIV wieku.(...)

Gazeta Gorlicka /dodatek do *Gazety Krakowskiej*/, 28 maja 2010

Одредакційне слово:
Личніст професора Романа Рейнфуса функционує в сьвідомости Лемків двояко. Доцінят ся його значучий вклад над дошліджыньом нашой народной культуры, особливі материяльной. З духовом культуром бывят барз ріжні. Не іде уж о такы його (непубликуваны, здає ся) тверджыня, як: *Łemkowie chętnie śpiewają, choć słuch mają marny* (выповід на прелекції – за сьвідчыньом др Штефана Цюрика), а о слабе розознаня духовости Лемків, не бесідуючы уж о фатальных кіксах в записах лемківскых текстів. Приклад: *(...) Jak* ***czerweni*** *sia jabko.* Або: *(...) hudaky ne* ***hoczyły*** *hraty* (Śladami Łemków). Влучаючы факт, же бесіда окремых сел была барз зріжницюована – так не бесідували никде. Дошліджыня проф. Рейнфуса найліпше і найціннійше (бо од польской страны) характеризує выповід етноґрафа середнього поколіня, доктора гуманістычных наук (назвиско, для добра його наукової карьєры лишаме для себе): *Profesor Reinfuss kiedy prowadził badania nad kulturą ludową Łemków, był jeszcze nieopierzonym etnografem, a gdy osiągnął warsztat, nie chciało mu się pojechać do Łemków na Ziemie Zachodnie* (в 50., 60. роках было іщы серед кого вести дошліджыня).

А Рейнфусова концепция Лемків – Волохів? Днешня „Encyklopedia Szkolna" (Kraków 2007) пише: *(...) Uważa się ich za potomków plemienia Białochorwatów (tradycje Wielkich Moraw), wywodzi z Rusi Kijowskiej.* І нич веце в тій квестиі. І добрі. Є видимий поступ в польскым думаню.(пт)

ОБРАЩЕНИЕ К РУСИНАМ РОССИИ

Дорогие собратья, закарпатцы и лемки!

С 14 по 25 октября 2010 г. состоится очередная Всероссийская перепись населения. В ее ходе будут фиксироваться сведения обо всех людях, которые постоянно или временно проживают на территории нашей страны. Как известно, одним из важнейших пунктов переписи будет являться вопрос об этнической принадлежности. Это означает, что каждый из нас должен будет назвать переписчику свою национальность. Увы, согласно результатам переписи 2002 г. получилось, что во всей многомиллионной Российской Федерации проживает только около сотни русинов. Очевидно, что это не соответствует действительности. По самым скромным оценкам, в РФ проживают многие десятки тысяч выходцев из Закарпатья и Лемковщины и их потомков.

К сожалению, причины, по которым русинов официально насчитывается так мало, носят исторический характер. После присоединения Подкарпатской Руси (Закарпатья), откуда родом большинство российских русинов, к СССР национальность «русин» была по политическим мотивам запрещена, а все русины были официально отнесены к украинцам. Автономная республика Подкарпатская Русь потеряла свой привилегированный статус, став просто Закарпатской областью Украины. К сожалению, русинский менталитет, развивавшийся в условиях иноземного владычества (Венгрии, Австро-Венгрии, Чехословакии), привык к сменам названий собственной земли и народа. Хотя подобный конформизм помог выжить русинам и их культуре. Однако сегодня каждый гражданин может смело заявить о собственной национальности. Причем, руководствуясь именно своим самосознанием и уважением к родной истории, а не записью в свидетельстве о рождении или паспорте. Тем более, что в России русины официально признаны самостоятельным восточнославянским этносом наряду с братьями русскими, украинцами и белорусами.

В последние годы русинский народ, насчитывающий во всем мире около 1,6 миллионов человек, переживает национальное возрождение. Русины по достоинству гордятся такими именами своих земляков как, например, первый ректор Санкт-Петербургского университета Михаил Балудянский (1769-1847), писатель Нестор Кукольник (1809-1864), живописец и исскуствовед Игорь Грабарь (1871-1960), первоиерарх Русской зарубежной церкви митрополит Лавр (Шкурла) (1928–2008).

Поэтому мы обращаемся к вам, уважаемые закарпатцы и лемки, с просьбой указать во время предстоящей переписи свою истинную национальность – РУСИН! Поддержим же вместе кредо русинского классика Александра Духновича (1803–1865):

Я Русин был, есмь и буду,
Я родился Русином,
Честный мой род не забуду,
Останусь его сыном!

С глубоким уважением,

Йозеф Михайлович ГЛИВКА,
председатель Русинского землячества «Карпатская Русь»
Андрей Васильевич ФАТУЛА,
кандидат юридических наук,
заместитель председателя Русинского землячества «Карпатская Русь»
Иван Иванович КОЧИШ, член-корреспондент РАСХН,
профессор, доктор сельскохозяйственных наук
Михаил Юрьевич ДРОНОВ,
глава Клуба друзей Карпатской Руси

За: www.rusyn.sk (4.10.2010)

Текст і знимкы:
АННА КИРПАН

Нова лемківська імпреза на Закарпатті

4 вересня, завершуючи літній сезон фольклорних фестивалів просто неба, відбулася ще одна невелика імпреза під традиційною назвою «Лемківська ватра». Нетрадиційним, та й взагалі новим було місце проведення – село Забрідь, що біля містечка Великий Березний. Це південно-східний край Лемківщини, територія Закарпатської області України. Щоправда, мешканці сіл, які розкинулись на берегах річок Уж та Тур'я, звичайно називають себе не лемками, а русинами, як і їхні брати поруч, за словацьким кордоном.

Проведення фестивалю ініціював Василь Мулеса, голова Закарпатського осередку товариства «Лемківщина». Зорганізували свято разом товариство «Лемківщина» і районна державна адміністрація Великого Березного, особливо районне управління культури. Обласна і районна влада разом із спонсорами посприяла коштами.

На щастя, офіційні привітання представників місцевої влади і різних лемківських об'єднань (в тому числі з Сербії, Словаччини, США) тривали не дуже довго. Тому навіть пафос керівників обласних осередків товариства «Лемківщина», такий недоречний і втомливий на інших лемківських акціях, тут якось швидко розчинився у гірському повітрі. Можливо, не захотіли довше виступати, бо не було надто великої аудиторії: перед сценою лавки стояли у п'ять рядів і... то все. Тай то не були повні. Кажуть, у Заброді давно чекали на фестиваль, але саме у ту суботу все село вийшло хоронити молоденьку дівчину — не до забави. А про ширшу рекламу у районі та області, про довіз бажаючих до місця фестивалю організатори не потурбувались, як треба.

І шкода! Хто тут не був — багато втратив. Свято було просте і гарне. На сцену виходили переважно прості люди з довколишніх сіл Чорноголова, Волосянка, Бегендяцька Пастіль, Сіль, Люта, Малий Березний, Ставне, Смерекова, Зарічово, Тур'я Ремети, Буківцьова, Загорб. Співали лемківські пісні, які пам'ятають від баби чи прабаби. Або танцювали давні танці, показували обряди, пригадували приказки чи жарти. То було соковито, смачно, барвисто. Люди чулися дуже природно, ніби і не на сцені. Також виступили гості із сусідніх областей, Львівської та Івано-Франківської. А ще дав Бог теплу, літню погоду — і фестиваль вдався.

Відбувалося все яких два кілометри від села Забрідь, у гірській долині, понад потоком Термачув. Природа тут дуже мальовнича. Ця місцевість належить, до речі, до Ужанського Національного Природного парку. Його представники також були на святі і мали свою експозицію: виставку фотографій, саджанці екзотичних порід дерев, що є в парку і місцеві стра-ви, які можна було скуштувати.

На Закарпатті донині люблять ткати і вишивати, отож, для фестивалю було зібрано з різних сіл т. з. «покровці» і вишивані чи ткані рушники, — і давні, і нові. Звичайно покровцями — смугастими або картатими доріжками — накривали долівку, лавки, скрині. Але на фестивалі ними згори донизу прикрасили сцену, і то була найкраща декорація. А рушниками прикрасили і сцену, і альтанки, де частували учасників та гостей. Хоч все було смачно приготоване, барвисті вишивки стали найкращою приправою до святкового обіду.

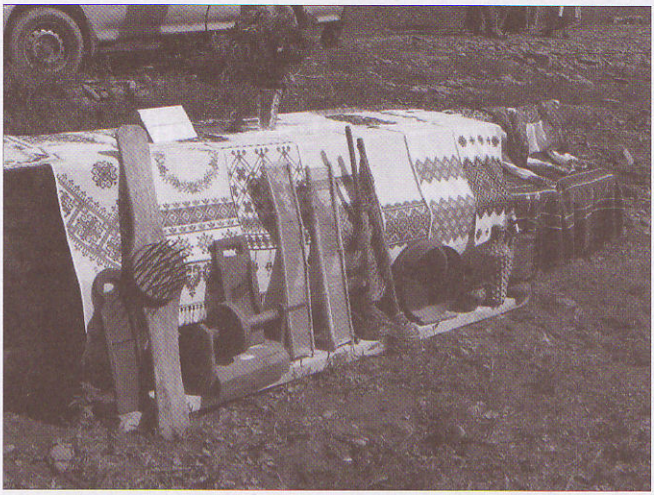

Окремо розмістили виставку робіт чотирьох місцевих майстринь вишивки, а також художниці-аматорки Магдалини Березанич. А просто на мості виставив свої полотна справжній майстер живопису Василь Чурей. З села Кострина приїхала ціла етнографічна виставка: пристрої для чесання пряжі, прядіння, ткацтва, інші речі хатнього вжитку.

...Правда, замість везти музей на фестиваль, вартувало би краще привезти фестиваль до музею. Маю на увазі маленький скансен (складається тільки з однієї садиби) у селі Зарічово сусіднього Перечинського району. Можна би було організувати поїздку учасників у цей музей, який так і називається «Лемківська садиба». Він постав у 1985 році. Цікаво, що ініціатором створення була вчителька Жанна Сухоліт, родом з другого кінця України — з Чернігівської області. Вчительку прислали на роботу в Зарічово — і їй полюбився цей край, щирі люди, зацікавила їхня матеріальна і духовна культура. Потім Жанна Сухоліт спричинилась і до створення в селі фольклорно-етнографічного ансамблю «Лемківчанка», який, до речі, прекрасно виступив і на цьому фестивалі. Сьогодні директором музею є Люба Пекар. Варто послухати, як цікаво вона веде екскурсію, та ще й частує відвідувачів духмяним чаєм із лікувальних трав. Надіємося, що наступного разу організатори подбають про таку екскурсію, це буде дуже доречно.

Кажу «наступного разу», бо всі говорили, що фестиваль будуть організовувати щороку. Добра думка, бо якраз у цьому регіоні бракує подібних акцій. Тільки треба подбати про ретельну підготовку, доїзд учасників і гостей, широку інформацію, рекламу фестивалю. Кордон із Словаччиною і Польщею так близько — охоче приїхали би лемки і звідти. А якщо подбати про нічліг, то свято може тривати і два дні.

Цього ж року фольклорний фестиваль мав несподіване продовження. Наступного дня біля ватряного поля проводилися традиційні вже тут міжнародні змагання з мотоциклетного кросу: «літаючі мотоциклісти» сміливо ганяли по заплутаній, мов лабіринт, горбистій трасі, захоплюючи присутніх. Це, звичайно, цікаво, але ліпше, щоб то були окремі акції, і в різний час.

Надіємось, що «Лемківська ватра» у с. Забрідь дасть новий імпульс до збереження і плекання своєї культури, мови, традицій, заохотить примножувати і цінувати своє, рідне. І наступного року ми побачимо ще цікавіший фестиваль, а на ньому — безліч гостей.

По музею – скансені в Зарічові опроваджат і о народній культурі красні розповідат п. Люба Пекар. ⇩

Лем Лемкы – Tylko Łemkowie в Сандецкым Етнографічным Парку

Знимкы: ПЕТРО БАСАЛЫҐА, текст: ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ

Стало ся то в нашым краю – як речы бы за Русенком – 19 вересня 2010 рока. Но, може не доцяп – в нашым краю, хыбаль жебы брати до увагы преконаня пелехатых, баюсатых дідів што Санч колиси был Сутечом. Та як бы оного не оначыл – Санч ци Сутеч, а бодай місцевий Етнографічний Парк заправды дыхал того дня по лемківскы. Презентувана была наша духова і материяльна культура мало не во вшыткых проявах – од пісенности (тіж в обрядовій формі), так сьвітской як і релігійной, институциональной едукациі, через народны занятя, ремесла (тіж і артистычній версиі), аж по потребы черева – лемківскы стравы.

Правду речы – дост трудно было обняти вшытко очами, одобрати слухом, понеже вельо діяло ся єдночасно і на дост велькій просторі Парку. Мы (ци радше гушляр што нас вьюз) першым ходом понагляли ся ґу „Кычері", яка мала одограти акт з лемківского весіля. Нашлы мы ю при обыстю з Верхомлі Великой. Одтале была (для інсценізазиі) молодиця і онедолга староста весільний (Юрко Стариньскій) зачал дуркати до двери старенькой хыжы, грали гудаци, а дружбове сыпівали *Пустте же нас, пустте*. О час якысий выдавця зачал приводити дружкы, серед двора заставлено весільний стіл. Очывидні, за старым обычайом мало бы ся то одбывати всередині, але чого не робит ся для публикы. А той зобрало ся в вірхомляньскым дворі дост шувні. Долго тырвала інсценізація, ближыла ся перша година і, розтрачений, зачал єм кукати на зыгарок. Нияк было лишати весіля, а конче хтіл єм быти, акуратні о першій годині в другым уж місци.

В церкви Св. Димитрия, пренесеній з Чорного давал концерт славний „Октоіх", што діє при Парафіі Св.св. Мірила і Мефодия во Вроцлаві уж такой двад-

цет років, а сьпів свій прекрасний несе на найкрасшы сцены краю і сьвіта. Слухал єм го не першыраз, але ту – в старенькій лемківскій святыни, выполненій кісно обчым переважні народом, заслуханым так глубоко, до найглубшой тишыны – попри власным пережываню был єм і гордий зо свого, нашого православія. Аж і забыл єм, же... мам вести – о тым уж акуратні часі – лекцию лемківского языка. Аж хтоси, посланец орґанізаторів хватил мя спомеджe люди за плечо: — *Panie Piotrze, przecież…*

По правді, не барз єм вірил, же є по што іти до старой скансенівской школы, же як „ученик" *пес з кулявом ногом* там ся не явит. Якє же было моє зачудуваня, коли задыханий вступил єм до клясы памятаючой, кєд уж не цисаря Франца Йосифа, та „Дзядка" Пілсудского напевно – застал єм в старых деревяных лавках тілкых учеників, кілкых єм не мал николи на лекциі за цілу свою учытельску карьєру... Зачал єм зо „шкільного дневника" справджати „листу приявности": *Адзима, Барна, Воробель...* Спохватили онедолга о што ходит і зачали підносити горі пальці… А пак, уж на властивій лекциі, слухнячо, гречні писали до своіх зошытів што ім пропонувал учытель. По годині лекция переродила ся в долгу дискусию на тему лемківского языка.

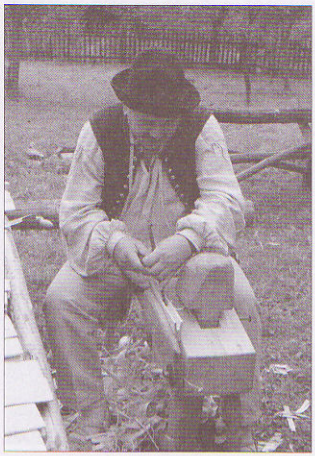

Зато-м тіж вельо пропустил з програму скансенівского свята, а найбарже мі было жаль пахнячых трав што іх пропонувала кухня зо Свистового Саду в Ріпках. Не спрібувал єм ани компери печеных на шпаргеті курной хыжкы з Лабовы. Не послухал тіж (то было деси в близхм часі з мойом лекцийом) лемківскых байок, чытаных через Юрка Стариньского зо збіркы яка онедолга явит ся друком, на што нетерпеливо ждут не лем Лемата, але і Лемкы. Вшытко єдно – дашто лем дало ся каждому видіти, дачого послухати, адже того вшыткого было моц. В кужни з Чачова ковали ковале, пред лабівском хыжком дзвонили долота, моцували ся з каменьом, пред хыжом з Верхомлі пряла ся волна, пред ґаздівскым будинком з Крільовы Руской точено лжыці, стругано гонты, різблено в дровні, всередині же той хыжы... писано ікоиы. В лосяньскым дворі вытапляно дехет, реготали ся коні, запряжены – як бы інакше – до мазярского воза... Мож ся ним было повезти (але-м тіж не встиг, та Лосяне возити будут маз до кінця сьвіта, а може і по кінци сьвіта; ішы встигну)

В зеленым скансенівскым амфітеатрі выступували, окрем спомненой „Кычеры": молодіжний ансамбль „Ручай", блюсова капеля „Дуляровы Братя", фольковий ансамбль „Серенча" і соловій наш – Юлія Дошна. Несла ся пісня, сьпіванка лемківска і несла. Аж до часу, коли сонце пізного літа скрыло ся верхами далекых гір... Дакус голодному черевом, але сытому духом треба было вертати ся домів. З думком – же кєд ся такє трафит о рік, зачну вшытко єдно од кухні. ●

Престало бити серце Василя Сочкы-Боржавина

Пред осмома роками, в *Лемківскым Річнику 2002* допис посвячений 80. річници Василя Сочкы-Боржавина закінчыл єм словами: *Казал єс сой, Василю, на „ты" бесідувати. Отже дякую Ти за теплий голос Лемковины в Твоім серци. Най же биє оно міцно. І долго!*

Било іщы оных вісем років, а почынючы од першого немовлячого крику – з гором вісемдесят вісем. Било міцно, щыро, оддано – все для свого народа.

Вродил ся Василь Сочка 3 січня 1922 рока в Берегові на Підкарпатскій Руси в родині інтеліґентів – музыкуючых учытели (отец грал на гушлях, мати на піаніні). Професия і уподабаня родичів перешли на сына. В основній школі уж од другой клясы вчыл ся грати на гушлях, пак в ґімназиі, в Берегові і Хусті заєдно уділял ся артистычні. Та вразлива його душа глядала іщы чогоси веце – зачал писати вершы. І мусіли они западати в душу чытатели, кой по далекых роках споминат о них його ґімназияльний учытель Петро Лінтур (1909-1969), выдатний дошлідник і зберач народной словесности Русинів. Надтыркую о тым в короткым дописі, бо вершы Боржавина з молодости сут його найкрасшыма творами. Пак жытя на должезны рокы знивечыло надіі, творчу вену. Іщы воєнны рокы, бодай іх початок, коли студиювал на Будапештеньскым Університеті (Угры, як знаме, анектували Підкарпатску Русь) не были так нищы як повоєнний час, коли треба ся было однаходити в реаліях Совітского Союза, Радянской Украіны. Был Василь Сочка референтом *Управления по делам исскуств, литработником* ґазеты „Закарпатская Правда", бібліоґрафом – краєзнавцьом. За понад 30 років трудил ся в родительскым фаху, учытелювал по вельох школах (днес уж) *Закарпаття*, кінчаючы як выкладач в Інституті досконаліня учытели. Та верши такой не писал. Як ся мі повело спостеречы – за пят першых років твориня написал іх веце як за наступных пятдесят.

Аж за „русиньского часу" зачал плідно трудити ся на літературній ци радше на літературознавчій, історично-культурознавчій та публіцистычній ниві. Як єден з барз нечисленных сучасных творців і редакторів Підкарпатской Руси достерюг і нашу Лемковину. Уж в 1992 році мали мы чест перепечатати в „Бесіді" його допис *Теплий голос Лемковины*. В редаґуваных і выдаваных альманахах та історично-літературных збірках сігал до сучасной як і давнійшой лемківской творчости. То звадякы Васильови Сочці стали мы ся розпознаваны над Тисом і Ужом.

Бывал і особисто в нас, на михалівскій Ватрі (одтале його *Теплий голос Лемковины*), на II Сьвітовым Конґресі Русинів – з уряду, як Ведучий Общества Підкарпатскых Русинів, на Лемківскых Творчых Осенях – як поета. Мал єм щестя числити ся його приятельом (одтале тото „ты"), хоц старший был од мя о чверт столітя. Писал єм о Ним: „Знам чловека тихого – як літній погідний вечер, знам чловека погідного – як *світ* вечырній *тихій*.

Втих. Одышол 18 серпня, одышол чудні... в потягу здужаючым до Прагы, де бывал часто, не лем зо взгляду на сентимент з молодости. Похоронено Го в Градку при Рокычанах, за жычыньом його жены – Чешкы. **Вічна Йому Памят!** (Мурянка)

Василь Сочка-Боржавин на II Сьвітовым Конґресі Русинів (другій з ліва, в першым ряді, обік автора тых слів.

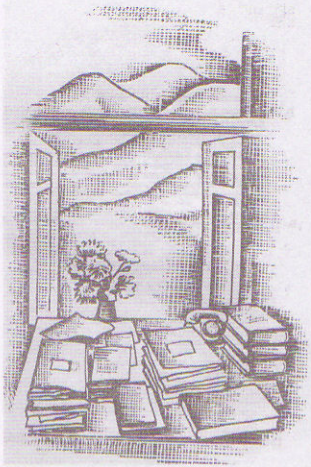

ВАСИЛЬ СОЧКА-БОРЖАВИН

Сохраняйте

Сохраняйте язык наш
предобрий
і прастарий,
підбескідніх стран хотары,
Маковиці верхы сині,
Латориці низовины.
Най ся нихто ниґда
не одверне
од народу пісень
праджерельных,
материньскым словом
ся не стыдат.
Ниґда!
Адже – хто свій рід
не любит,
тот чест свою
і сумліня губит.
А без чести чловек
серед сьвіта
жыє нияк;
лем ся мече
гейбы вітер.

Хуст, 1943

Незабыте

При Дунаю,
при мадярскій Дуні,
кілко-м раз о тобі думіл,
серед слот осени,
зимы лютой –
краю мій карпатскій,
краю незабытий.
Кілко ся гніздило в серци
тугы
і надіі, што ся пяла,
гейбы дуга.
І хоц так змучений
был єм дольом, –
в мыслях єм не лишал
тя николи!

Будапешт, 1943

На каменистым кавальчыку планеты

Там,
під Бескідом,
над Тисом і Ужом,
де і ялицям вмерти
мороз плужыл.
На каменистым
кавальци планеты,
там то
зберали нашы поеты
в хыжах-дымянках,
в яругах і в поли
народны болі.

Там
нашы біды і пекучы раны
лічыли давно півці-ветераны.
Там,
на забытым
кавальци планеты,
ґу внукам зо словом
ішли поеты –
што любити вчыли
отчий край,
барды –
Духнович, Попрадов,
Сильвай.
Ім
мы давали приречыня,
клятву –
вшытко оддати
карпатскому брату.

Будапешт, 1944

Пісня нищого

(выімкок)

Сирота я. Бетанґа. Нищий,
Хоц-хто мі шмарит в шлід:
каліка...
я нераз жывлю ся вытріщом;
ци-м дакым іщы?
Ци уж никым?

Штефан Пасулька

Етюда

Над долинами гуркітливых рік, гейбы синявы хмары, клубят ся, та не дыргнут з місця безсловесны, величественны горы.

То його і моі горы. Земля нашых вітци, дідів, прадідів, котру чуджоземці зовут другом Швайцарийом, порівнюют з австрийскым Тирольом, з грецком Аркадийом.

Та якє діло Штефанови–овчарьови до крылатых слів чужоземных туристів. Він ліпше знає чым биє богатырскє серце гір, о чым шепче комперяна натина з рясом вівса і дикыма маками на лучках, з яыкыма мыслями ходит чловек, што жыє під єдным дахом зо скотином, нуждом і сухотами.

Штефан Пасулька по своєму кохат – просто і глубоко – свій Край. Любит полонину як рідну матір. Адде чом дораз по Юрию рад він почырати свою хыжу на скромну колибу під Синяком, рад выправити ся з отаром на полониньску кошару, быти ціле літо там, де свитаня острожно выползат з молочной гмлы, а вечеры стелят ся мельодийом тужливой сопілочкы.

Лем пред полонином готовий Штефан-овчар отворити своє серце – міцне, жыве, гнівне. Тым серцьом гордит він такыма, як пуцулуватий урядник з міста, котрий повіл му колиси:

— Ты, Штефан, окрем грiхів і блых ничого веце не маш.

— Неправда! – гнівно спротивил ся Пасулька.

І не без причыны ненавидит він гнеска каждого пришельця, якій понижат гонір простого чловека, сына той землі. Котрого жытя ден-поден, гейбы колесо сельского воза, то гружат в болоті, то двигат ся одтале...

Злемківсцыл Петро Мурянка

Русенкова Осін

НАТАЛІЯ МАЛЕЦКА
ДАМІАН ТРОХАНОВСКІЙ
(знимкы)

ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ
(текст)

Фразеолоґія то фрас! Кєд єм пізрил на даний ту наголовок, одраз сконотувало ся мі – *чловеча осін.* Адже – збераня ся в дорогу, ґу зимі. Білій як.... Значыт – онедолга фертик. А мал єм преці на мысли – по перше – Лемківску Творчу Осін, што ю того рока здомінувал Русенко, по друге – осін плодів, осін, в яку бырміє сыпанец всякым добром. Ту тіж чытай – Русенковым добром.

Як же ся красні зложыла тогорічна Лемківска Творча Осін. З перша – в Красній. В Русенковым родовым од правіка гнізді, в місци Його народжыня, дітиньства, прожываня, а кєд настал час безконечной розлукы – місци досмертного вертаня мыслями. Як же мож было не надіяти ся орґанізувати перший ден Осени акуратні ту?! Гей, початком лем мало реальні надіяти ся. Адже гнеска неє уж в Красній – Коростенці Руснаків. Чого, кого товды ся хватити – жебы не як інтрузы бодай на малий час найти в Красній теплий кут? Та щестя зазерат часом і до пожычаной хыжы. Гостил єм пред парома роками Пана Професора Яна Парадыша, родженого в Красній – з матери Лемкыні і вітця Поляка, днес Кєрівника Кафедры Статистыкы при Познаньскым Економічным Університеті, Члена Рады Статистыкы при Презесі Рады Міністрів. Хоц сідит на высокых стільцях, не ганьбит ся він своіх корени, глядат іх глубины. Глядат вшыткого красного, што

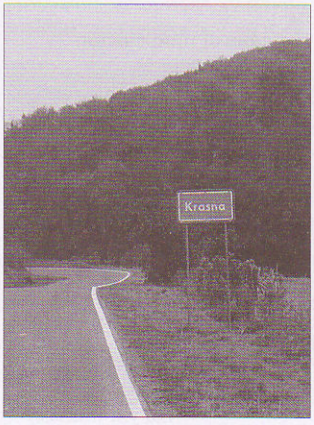

храниит минуліст його рідного села. Тым способом, з помочом молодого докторанта ЯУ Лукаша Урама, тіж Красняна, нашол ся на створеній тым же інтернетовій страні www.krasna.pl Іван Русенко зо своіма творами, нашла ся Клавдия Алексович (1830 -1916), нашол ся фалат істориі, нашла ся минуліст што проістнувала до днес, влучні зо знимками інвентаризуваного нашого цмонтеря (де найти мож і родичів, предків Русенкы).

Маючы контакт з такыма то людми, 16 жолтня радісно іхали мы полным автобусом в строну Русенкового Острова. Минувшы Кросно, Чорнорікы, вышній конец Ванівкы (Węglówka), онедолга явила ся нам придорожня таблиця (ту знимка роблена зза шыбы автобуса), інформуюча, же мы уж в Красній. І уж о хвилю на прицерковным паркінґу витали нас місцевы орґанізаторе XVIII Лемківской Творчой Осени. І повели до імпонуючой архітектуром муруваной Церкви Св. Арх. Михаіла (днес очывидні

костела), де місцевий парох, кс. Владислав Колодзєй одправлял выпоминкову службу за раба Божого Яна-Йоана. Не барз знали сме ся найти – як же інакше речы – в костелі, але наше *Отче наш* было ачий выслухане не лем смертельныма приявныма, медже якыма находили ся м.ін. гості з Украіны, Красняне по роді – Миколай Ковбель, сестринец Івана Русенкы і Мирослав Дмитрах з Фундациі Дошліджыня Лемківщини в Львові.

Саля „Дому Стражака", хоц на позір нияк не функциональна (коротка, а шырока видовня), ждала нас прирыхтува перфекцийні, з велькым смаком. Такой посередині милувала очы хыжа... в хыжи, вкрыий соломяном стріхом інтерьєр старой ізбы зо столом і... хлібом на ним. Простір обік, яка мала служыти за сцену, витала в глубині великым шыковным банером. Онеделга вшытко ожывило ся в симбіозі з людми. Витальныма словами з домашньой і з нашой стоаны, доповідю Др Олены Дуць-Файфер о Івані Русенку, та оным найжывшым ядром – артистычным програмом, котрий першом міром бесідувал словами Учытеля. Прозвучали піснями Русенковы творы: *Кєд бы я мал шапку невидимку* з остатнього його верша *Моя Отчызна* („Терочка"), *А тепер смутно там в Карпатах, Сьпіванка, Полетіл бы-м на край сьвіта* (старша група) ци в драматизуваній формі бесідуваным словом: *Волк і ягня* (Наталія Малецка, Мирослав і Оля Пелехач) та *Лемкы* (*Łemkowie*) в теплій інтерпретациі Юліі Дошны.

„Терочка" высьпівала іщы „позарусенковий" програм і на зміну ій вышли єй рівнорічникы – школяре з Красной, якых приспособили до выступу учытеле (нияк не хтіли похвалити ся своіма персоналіями), спомаганы орґанізацийні дальшыма людми

з Рады Родичів та сельского самоуправуваня. Выдатном вокальном індивіндуальністю выявил ся 10-річний Бартломей Півовар (раджу запамятати тото назвиско), якій завершыл програм красняньскых школярів... Та мі окрем чудового сьпіву чудувого хлопця долго не молкли в мыслях слова выповіданы на початку выступу красняньской молодежы, написаны іх учытельком, п. Ельжбєтом Гаврот. І як бы сме не підходили до інтерпретациі нашой болячой минулости, хоснували всякы „але", не даст ся не достеречы сердечности в ниже приведеных словах:

ELŻBIETA HAWROT

Ziemio kraśnieńska

Ziemio kraśnienska, która masz za sobom birzliwe dzieje,
zmienna w swej urodzie, ale zawsz piękna.
Pozdrawiamy Cię.
Ziemio zroszona potem utrudzonego chłopa ruskiego i polskiego,
którzy ramię w ramię szli do kośby.
Ziemio, niegdyś dwóch obrządków a jednego Boga,
dlatego silna w modlitwie.
Kiczero wysoka, coś słyszała ruskie i polskie przepiękne śpiewanie,
a w nim radość i smutek ten sam, bo ludzki.
Kłaniamy Ci się Ziemio, coś wydała ludzi mądrych,
Nauczycieli miłości do rodzinnej ziemi.
Najukochańsza, utęskniona Ojczyzno wygnańców,
rano niezabliźniona
i Ojczyzno przydzielonych Tobie.
Ziemio, kryjąca w sobie ślady przeszłości.
Ziemio, nad którą górują kopuły cerkiewne
nakazujące pamięć o czasie minionym.
Ziemio, gdzie do dziś zgodnie szepczą wieczorne pacierze
polskie i ruskie kapliczki przydrożne.
Pozdrawiamy Cię.

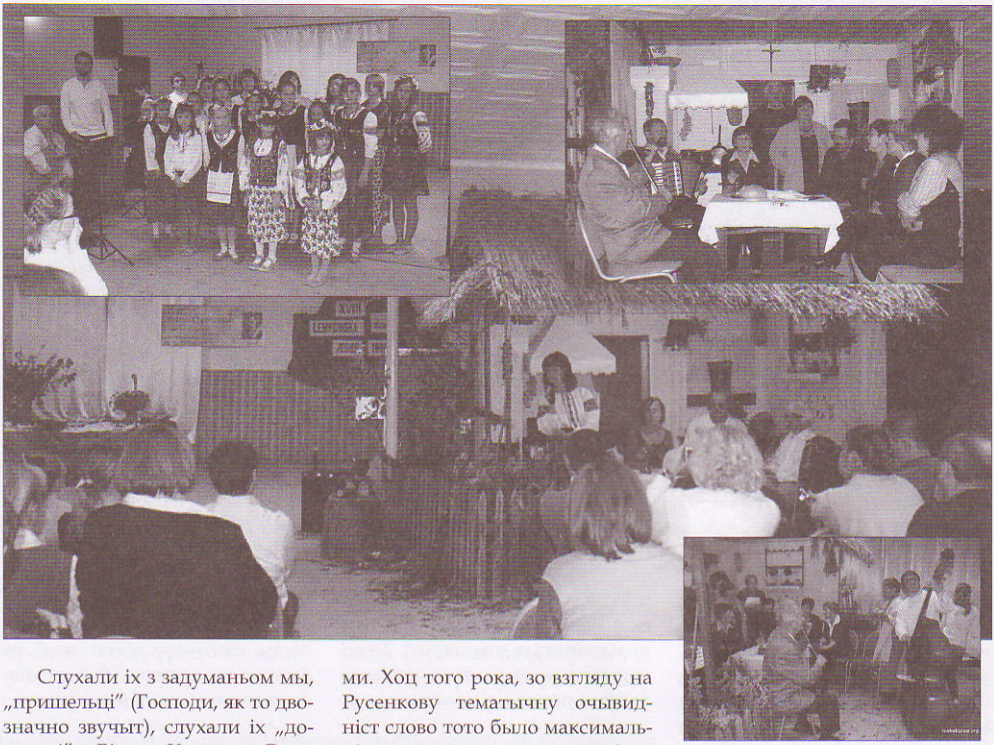

Слухали іх з задуманьом мы, „пришельці" (Господи, як то двозначно звучыт), слухали іх „домашні", з Війтом Корчыны Яном Зыхом, з ксендзом добродзєйом, Владиславом Колоджейом, з фасцинатами лемківскої культуры што приіхали ту з Рыманова, як кс. Мечислав Шостак, з Лютчы, як п. Мария Бого, учителька за родовой професийом. Єй родиче были учителями, а дідо был директором лютчаньскої школы, приязнил ся з Іваном Русенком і переказал найтеплійшы спомины о тым ЧЛОВЕКУ. Пані Мария до днес хранит на почесным місци оригіналы Русенковых малюнків.

Но, але о слуханю мушу доповісти. Бо барз заінтересувано слухали зобраны нашого ансамблю „Лемковскєго" зо солістком Сусаном Яром. Барз заслухано выслухали тіж того, што было на выкличным гослі: *Łemkowska Jesień Twórcza*, то є жывого слова даруваного сучасныма творцями. Хоц того рока, зо взгляду на Русенкову тематычну очывидніст слово тото было максимальні часово ограничене, преці не мож назвати го маргінальным. А выступили з ним Мария Янко, Богдан Пастух зо Львова, по родовых коренях з Гыровы та найтвердшы бывальці Осени – Олена Дуць і Петро Мурянка.

...Діти, што правда, тоты найменьшы, нашы і красняньскы, крутили ся уж дакус нетерплячо, обсревували таємничу занавісу, што одділяла остатній кут (за хыжком зо соломяном стрїхом) стражацкой „нефункциональной" салі. Онедолга таємниця проявила ся богатым гостинным столом, ґу котрому щыро запросили газдове вшыткых зобраных. Та хто бы мышліл, же на тым кінчыл ся наш красняньскій сон (бо о такым принятю, во всіх вымірах, ани ся нам не снило), мылил бы ся глубоко. Бо адде в „соломяній хыжці" присіли місцевы музыканте і сьпівакы. Як весіля – то весіля. Ґу ним онедолга приєднали ся і нашы музыканте, і сьпівакы – а якже! І виділо ся кінця тій стрічы не буде. Та стимулятором выявили ся нашы наймолодшы прогулькаше. Ім уж штораз глубша нічка байкы зачала оповідати, очка клиіли. Мус было зберати ся домів, тым барже же дома тота не за єдном гором. А заран же треба прийти до Руской Бурсы, на векше іщы свято.

•••

Руска Бурса способила ся до Русенковой Осени од шувного часу, а найважнійшом справом было орґанізуваня ізбы памяти, Русенковой Ізбы Памяти. В ході безперестанного ремонту цілого будинку, тераз очком в голові была експозицийна саля. Кед єм початком остатнього пред святом тыжня пришол ту – был єм

захоплений. Саля - єден блиск, під стінами десят перфекцийні зроблених габльот. Лем розміщати експонаты.

— До блиску ту іщы далеко — рекла п. Галіна Малецка, обвьювшы жіночым оком салю.

Гварила правду. Поминувшы уж тото (хоц тяжко ТОТО поминяти), же жытя тій просторі надали акуратні аж експонаты (так в габльотах, як і на стінах), допестило ю аж ТОТО (тіж з вельком буквом писане), што хлопскє око не все годно достеречы – а то занавісы, а то столичок пред вельким портретом Русенкы, вкрытий гардом лемківском вышыванком, а на ним вазон з квітьом. І іщы, і іщы квітя... І остатній, невидимий, та вшытко єдно стертий порошок. І тепер мож гостям гвойти.

Фактычні, подля першой мысли свято зачати ся мало од отвориня Ізбы Памяти. Та остаточні, і слушні, здецидувано ся пренести найважнійшу подію дня на фінал (тот офіцийний), а зачато од стрічы в нижній сали – з вельким банером НА СВОІМ. І ту, на своім долголітній уж Ведучий Стоваришыня Руска Бурса Богдан Ґамбаль привитал зобраных численні гости. Дале же програм „полетіл" в головным срубі подібні як в Красній. Подібні, але – од нашой уж лем страны – вельо богатше. Зложли ся на тото, по перше: промоция Русенковой книгы *Русенко. Выбране*, што мі особисто справило велику приємніст, по другє - одзначыня барз округлых жытьовых ювілеів нашых двох Дам – поеток, Олены Дуць-Файфер і Мариі Янко. Андрий Копча – як повіл – одмолодил на половину нашы Ювілянткы, бо дві цифры річниці обоіх казал розмістити окреме на двох тортах.

По третє програм свята барз взбогатили учениці (і ученик – акомпаніатор, акордеоніста) Ліцею ім. М. Кромера в Ґорлицях, котрых єднат наука лемківского языка, ведена гын через п. Галіну Малецку. Зобрали они велики оплескы за выконаны на слова Русенкы пісні, скомпонуваны іх учытельком – *Лемковина (Каменисты пути)* і *Што в нас было.* Видит ся мі, так тото одчул я, же вдячніст зобраных проявила ся так за красу і оригінальніст композиції і выконаня як і за дарува нам гордіст з лемківства, несеного буйно дозріваючом молодістю, гордіст надійну, гордіст близкой перспективы - адже они неодолга будут мамами, што по свому кладут на чело пальчыкы дітины, вливают до душы бальсам свого „я" – товды в консеквенциі і перспективы далекой...

Задумал єм ся, пишучы, раз іщы почул тепло. І з ним піду дале з Вами. Піду горі. Дослівні.⇨

Пренесли мы ся горі, на перший поверх будинку Руской Бурсы і стали пред отвореныма дверями, над якыма видніл напис: РУСЕНКО. ІЗБА ПАМЯТИ. Пришол час отворити Ізбу, а вчынили тото, цвикали за порядком символічну басанунку: Кароль Ґурскій – Віцестароста Ґорлицкій, Казімеж Стерковіч – Бурмістр Ґорлиц, Богдан Ґамбаль – Ведучий Руской Бурсы, о. прот. Петро Пупчык, Андрий Копча – Ведучий Стоваришыня Лемків, Олена Дуць-Файфер, ту мати сукцесу якій голосит ся фразом *На своім* та Петро Трохановскій – ініциятор Ізбы та комісар експозиції, яка лишыт ся ту на все.

І нич гвойдеме до Русенковой Ізбы, нич зачну – з раціі стверженого выжше – опроваджати гости по Ізбі, доповім єдно: Хоц шувні нас претинало басанунку, мало бы нас быти веце. Цвикнути басанунку повинен был тіж дахто з люди што напрацували ся не лем при Ізбі, а при цілій Бурсі од вельох років. Того гонору повинен был доступити тіж приявний на святі Ярослав Горощак, якій пред двадцетьома роками, в новых реаліях перший выдал (скромні, бо скромні, такій был час) в штырьох зошытах Русенковы творы. Дакус мі стыд, а напевно жаль, та што-ж подіяти, мы заєдно професийні непоскладаны, заєдно спонтанічны.

Як єм опроваджал по Ізбі гости, розповідал о тым што вміщяло ся в десятьох габльотах, было розвішене на стінах? Хаотычні як все, коли барз міцно биє мі серце. Был єм над міру своіх надій сполнений выполніньом того, што щестя хтіло мі дарувати. Был єм неспокійний спокойом, же збыло ся тото, што приданым мі діяньом збыти ся мало.

Дякую Вам вшыткы Люде, што числом-громадом і щырым серцьом пришли сте чест оддати мойому і нашому Учытельови... Жаль мі было і жаль мі є, же не было ту мого брата Ярослава, котрий од далекых років, там іщы на земли выгнаня створил – треба Му тото оддати – культ Русенкы... Але днес Тя, Брате, не было, а неприявны раціі не мают... Та втиш ся, серце, запануй розуме над хаосом...

Акуратні, што хосенного, а не его-сентимантально-родинного повісти іщы?... *А бодай тя хроба ци!* – як звык бесідувати Мірко Пелехач (і зас родина!). Та до чыста бы-м забыл о гостині! І то я – поклоннник Бахуса!... Гей, *оне* тіж было, та – передовшыткым – погынаючы ся всяком піднебесном для понібяте іджом. Никому не бракло, хоц... зіджы было, а было (ачий ся не погнівате, адже і я там был... мед, вино...).

...До трьох речынь годен єм предвидіти, коли іґомость скінчат казаня. І моє вызерало уж на конец. Та был бы-м – най не выречу, - кєд бы-м (не од себе, а од нас) не подякувал Тобі, Андрию Малецкій, за перфекцийну руку при Ізбі. Тото тіж речу однісні родины, найближшой і дальшой, знаємых, сусідів, што „лем" листя при Бурсі грабали. Дякую. Хоц дідове знали красше тото робити: *Боже Вам заплат!* ...І піду ґу осени... Господи, та то уж зима! ●

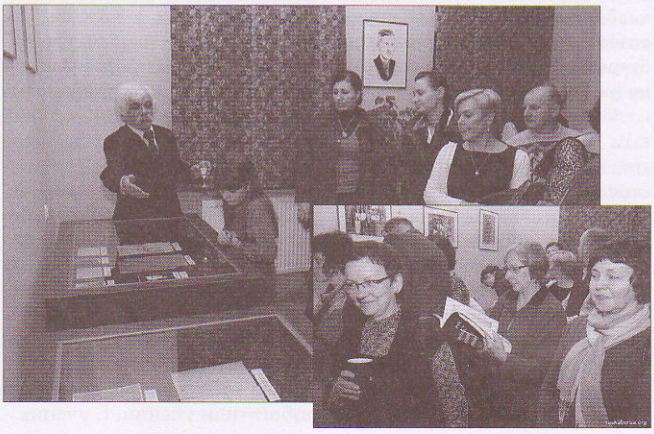

ПОДЯКА для жертводавців на книжку *Русенко. Выбране.*

Окремий спис жертводавців залучыли мы до выданой книжкы, та іщы по єй выданю, од половины жолтня вплынули на дане банкове конто дальшы жертвы. Ниже подаєме спис жертводавців, за станом до 15 грудня 2010 рока. І так – книжку выдати спомогли (за порядком банковых вплывів):

Іриней Габура (Зелена Гора). 200
Ваньо Вожняк (Чмель) 100
Галіна Малецка (Ґорлиці) 100
Іван Косовскій (Лігниця) 100
Православна Парафія
в Лігници 500
Ярослав Горощак (Хоцянів) .. 800
Збігнєв Сятковскі (Краків) 200
Штефан Косовскій (Лігниця).. 100
Юлія Дошна (Лоси) 424
Павел Стафиняк (Любін) 300
Ян Парадыш (Познань) 1000
Петро Стафиняк (Чмель) 50
Стоваришыня Руска Бурса
в Ґорлицях 3000
Семан Стафиняк (Любін) 50
Лемківскій Ансамбль
Пісні і Танця „Кычера" 3000
Петро Трохановскій
(Крениця) 300
Владимір Гнатишак (Любін) . 250
Лука Возняк (Лігниця) 300
Іван Дзядик (Злоторыя) 100
Андрий Стафиняк (Любін) .. 100
Ева Повалко (Лігниця) 90
Циприян Марьюш Рутковскі
(Любін) 50
Лєшек Філіпяк (Валбжых) 10
Марьюш Габура
(Зелена Гора) 200
Емілія Барна (Ґлоґів) 100
Педаґоґічний Університет
(Краків) 225

Вшыткым Жертводавцям красні дякуєме – Головний Заряд Стоваришыня Лемків, Редактор.

Кресты Памяти в Білцареві поставлены

Памятник при Сохові видно красні од дорогы.

Якыма словами дякувати Вам, дорогы селяне – Білцаревяне і чесны Сусідове нашы, за щыре серце, за непожалуваний піняз на будову Крестів Памяти в селі нашых предків! Способлячы ся до той релізациі, не сподівали мы ся аж так повселюдной, спонтанічной, так богатой Вашой жертвенности. Та завдякы ній Кресты Памяти стоят уж на обох цмонтерях.

З поставліньом Креста на старым цмонтери (при австрийскым) были дост велькы проблемы, зато тіж торжество посвячыня не мож было – як плянувано – провести той осени. Та, даст Бог, зыйдеме ся приходячого літа (докладний термін подаме по благословіню го церковныма властями) і одпразднуєме велькє свято Білцаревы. Та гнеска уж – ***Боже Вам заплат!***

Комітет Будовы Крестів Памяти в Білцареві

Клавдия Алексович (1830 – 1916)

20 листопада того рока минуло рівне 180 років од народжыня Клавдиі Алексович – *першой дамы в лемківскій, ач хыбаль і в карпаторускій літературі* – як то окріслила Олена Дуць-Файфер. Такій особистости в нашым Пантеоні, а до того в таку округлу річници не посвятили мы ниякого місця в нашых тогорічных предпринятях. То хоц позвольте припомнути ю в кілкох словах, ай одсьвіжыти в памяти жменьку ей творчости.

Писменниця, поетка, діячка. Вродила ся на лемківскым острові, в Красній к. Кросна, але родовы корені мала на західній і серединній Лемковині. Завдякы меценатови єпископа Томы Поляньского здобыла осьвіту прилічну товдышнім женам, закінчыла педагогічний курс в Перемышли. Розвинула шыроку еманципацийну діяльніст, заложыла во Львові Общество Рускых Дам (1877). Писала для дорослых і для діти – оповіданя, байкы, сценічны штукы, вершы. Выдала перший в Галичыні рускій альманах для жінок – „Перемышлянка" (1862). Дале выімкы з єй сценічной штукы *Отуманена*.(пт)

КЛАВДИЯ АЛЕКСОВИЧ

Отуманена

Сцена 7

(*Входит Гаська з розпристертым парасольом, в капелюшы. На капелюшы великы червены макы. Кафтаник з велькыма буфами з яскравой материі. Фартушок маленькій, на ним кышінкы з інчой материі выглядают як латкы; з едной вісит конец хусткы до носа. Лице выбілене.*)

Гаська (*роззерат ся*): Тутай нє ма слоньца. (*складат парасоль.*)
Петрусь: Но, не пані то?
Марта (*перестрашена, не бік*): Господи! Самісінька така відьма ся мі снила!
Гаська (*пышно приближат ся ту Марті, кланяючы ся*): Цалуєм ручкі мамці. (*Хоче брати Марту за руку.*)
Марта (*цофат ся*): Відьма!.. Така ся мі якраз приснила...
Гаська (*кланят ся*): Я нє єстем жадна відьма! Я мамціна цуречка, та сама цо перше была Гаська, а тепер я єстем панна Маринця.
Марта (*одвертат ся*): Пек ти осина! Што тото чудовище языком мене?
Гаська (*хыхоче ся*): Мамця мнє нє познає.

Сцена 9

Гнат: Здоровы вшыткы дома? (*Взрівшы Василя, призерат ся*) Ей, ей, Василь! Сердечний Василь! Здорів? (*Вказує на Гаську:*) А тото хто?
Гаська (*дусит ся од сьміху, на бік*): І татко мнє нє познає!
Марта: Не знати, не знати!!
Гнат (*обзерат Гаську то з едного, то з другого бока*): Што ты за чудо, гвар!
Гаська (*кланят ся*): Прошем татка, я нє єстем чудо! Я ваша цурка, панна Маринця, і панна наречена теґо пана Василя.
Гнат: Што, што? Ты моя цюр...цюр... (*Вшыткы ся сьміют.*)
Гаська: Я скорше была Гаська, а тепер я єстем панна Маринця, ваша цурка. (*Зас загальний сьміх.*)
Гнат: Кєд ты моя цюр... цюрка, то повідж ты мі, чом тобі язык покрутило, же по рускы не бесідуєш, як Бог приказал? Га?
Гаська (*кланят ся*): Прошем татка, тераз нікто, ни паны, ни хлопы не бесідують по рускы.
Марта (*сердито*): Неправда! Вшыткы рускы паны бесідуют по рускы, вшыткы рускы хлопи тыж бесідуют по рускы, а знай, же і святы бесідували по рускы! Зрозуміла-с?

Сцена 10

Оленка: Мамо, мамо, пані професорка гварили, што до вас пише якыса панна Маринця, ваша цюрр-речка, што бы мы вшыткы вышли по ню на колію.
Гаська (*вказує на себе*): То я! То ліст одемнє.
Марта: а по якому же то ты писала, што я прочытати не могла, га? Тобі уж і голову і рукы покрутило? Но бесідуй, по якому то: по турецкы, по німецкы навчыла єс ся, га?
Гаська (*пышно*): Певнє, што єм ся навчыла! Преці татунцьо нераз гварили, чым кто вєнций навчыт ся, тым лєпши єст.
Гнат: То правда! Я так гварил. Та я тыж повідал нераз і наказувал: Вчый ся чуджого, а тримай свого!

Василь: Так, так: Чудже шануй, а свого не лишай!
Гнат: І зато, хоц бы ты стома писмами писати знала, та до своіх рідных, до вшыткых рускых люди, до всіх урядників, аж і до цисарскых, маш писати по нашому, по старому, по рускы! *(розъярений прискакує до Гаськы:)* Ты дурбаку, ты глуптаку! Ты не знаш, што тым нашым святым рускым писмом Євангелия, Псалтыр і ціле Святе Писмо написане?! **(...)**
Марта *(успокоівшы Гната, котрий нетерпеливит ся)*: Ты писала раз давно, же на Русаля більше напишеш, бо будеш мала коли.
Гаська: В пірши дзень сьвйонт пусьціла мнє пані до церкві. Як там сьлічнє музыка ґрала!
Марта *(хапат ся за голову)*: Сором, сором! Громы най побьют таку дівку! Та-ж она, заміст до церкви, на музыку до корчмы пішла!
Гнат: Діждий-ле, стара, єст, єст музыка і в церкви, лем то не наша, не руска церков.
(...)
Марта *(в гніві)*: Діти, дайте-ле ту свяченой воды, най я тоту відьму-одступницю з мойой хыжы выкроплю!
Діти *(выбігаючы)*: Одступниця! Одступниця!
Гнат: Она не годна свяченой воды! Я ту найду на ню інчий спосіб. *(Отверат двери.)* Жен сой, панно Маринцьо, на штыри вітры, одкале єс пришла.
(Гаська в страху стоіт як окаменіла)
Марта *(з розпуком)*: Ой, ой, ой! Што то наробило місто!
Гнат *(поважні)*: Бабо, то не місто наробило, а ей непослух! Я ю завыюл там в місті до нашой святой церкви, я вказал ій нашых люди рускых, я бесідувал ій, жебы она лем з тыма нашыма людми приставала і од них брала раду-пораду та науку; я остерігал ю, жебы она втікала од чуджых люди, жебы сторонила од тых баламутів, што то на нашы святости выбрехуют. А она? Як она свого вітця послухала?

Сцена 11

(Оленка несе мисочку, Петрусь кропило)

(...) **Петрусь** *(махат кропилом)*: Но, ід, втіч, бо будеме кропити!
Гаська *(заламує рукы)*: Ой, ой, ой! Вшыткы мя выганяют! А де же я ся тепер подію, нещесна?
Оленка *(радісно)*: Мамо! Она прогварила по нашому. Та-ж то наша Гаська! *(Підлітує, хоче ю обнимати.)*
Гнат *(остро)*: Ніт, она не наша! Она одступила од нашой святой церкви, одступила од вшыткого нам найдорожшого, од нашой бесіды, од нашого писма, од нашой одежы... Так, одступницьо, рушай мі з хыжы!
Гаська *(плаче, заходячы ся)*: Мамичко моі рідны! Што-ж я тепер почну нещеслива?
Марта *(по хвили, поважні)*: Покай ся, окаянна грішницьо!
Гаська *(Позерат то на едну буфу при рукавах, то на другу, то на фартушок, хоче прогварити, але не може; неспокійні раз іщы смотрит по собі, хватат ся за голову.)*: О, я окаянна... грішниця... Грішниця я... Пекло підомном горит!.. *(Підбігат до кута, стігат зо себе кафтаник, припасує запаску, одмітує высокій гребін і коса спадат ій на плечы; бье поклоны пред образами і кличе:)* Прости мі Господи, Пречыста Діво і вшыткы святы пробачте. *(Підбігат до Марты, до Гната, Петруся, Оленкы, кланят ся каждому і бесідує:)* Пробачте мі грішници! *(Наконец приступлят несьміло до Василя і повідат жалісно:)* Василю, Василю! А ты мі пробачыш? Ты приймеш мя? (...)

ВАНЬО ПОЛЯНЬСКІЙ

Де тамты рокы?

Чого тепер все мі цне ся
за роками молодости,
за тамтыма стежочками,
за маминым
теплым „крылом"?
кілко было в тым радости
медже нами діточками;
жебы хоцкі ся приснило
тамто, што колиси было.

Де сут хлопці з тамтых років,
што сме разом ся бавили,
де фиглярны дівчаточка,
што любили докучати?
Жебы тамты рокы хтіли,
жебы єдна хоц хвильочка
вернула ся, дал бы-м вшытко,
што найліпше можу мати.

Чом так скоро прелетіли
рокы втіхы, той з ничого,
рокы сьміху і милости
першой, такой дітинячой?
І хоц потім ся розышли
стежкы щестя молодого,
то в памяти мі остали
і вертают все горячо.

Што зробити, жебы іщы
цофнути ся до тамтого
часу цкливой молодости,
не даючой часом спати?
І взрити хоц раз усьмішок
тот, од серця маминого.
Товды можу уж спокійні
пращати ся і вмертати.

Спомины Уйка – выселенця на Схід в 1945 році

Договорами з 2, 9, 21 вересня 1944 рока підписаныма медже державами Народной Польщы (ПКВН) і Совітской Украіны (УССР) дішло до численного переселіня Поляків з Украіны до Польщы за населіня Украінців і Лемків жыючых в Польщы, а желаючых переселити ся на Украіну.

В 1945 році по весняных роботах, як Німці зостали розбиты, пришла до нас друга біда – „вызволителі" разом з Поляками заплянували выгнати Лемків з прадідівскых земель карпатскых. Розпочали ся великы нагваряня і заохочуваня, а што найгірше – то страшны провокациі, погрозы, застрашаня і натискы на люди до выізду на Украіну. В тій ситациі дало ся чути знане на Лемковині повіджыня: *Чом єс бідний, бо-с глпий, а чом єс глупий, бо-с бідний.* (...)

В 1945 р. з чужой і злой волі змушены были сме лишыти нашы любы Карпаты і іхати незнати де і по што. Дивным єст, же мы, спокійны і звычайны люде, никому злого не зробили, то чым могли сме заслужыти собі на таку кривду? Чом цивілізуваны краі не виділи кривды нашого народу? Тоты зьвіданя не дают нам спокою през минуле пілстоліття. Товды одбывали ся насильны діяня, якы виділи сме власныма очами. Злы люде нищыли вшытко што наше.

Іщы в 1939 році польскы власти декотрым нам забрали коні для войска, до кавалериі і прото вшыткy роботу в поли і транспорті мусіли сме робити коровами. Пізнійше в 1945 р., по закінчыню війны треба было запрігати коровы до воза і везти віковий добыток і діти на стацию в Ясли – 32 км. Нашы родины в числі од 4. до 8. осіб остатній раз 19 липця 1945 р. могли посмотрити на рідны горы і з плачом, і мыслями – пращай Лемковино – лишали сме рідне село Святкову Велику ясельского повіту.

Третю част мешканців нашого села заладували по дві родины до товаровых вагонів і повезли на Схід. Декотры старшы люде і діти, котры перший раз іхали колейом обзерали вшытко доокола шыроко отвореныма очами. Юж в Устриках треба было переладувати ся до інчых – шыршых вагонів. Пізнійше за границьом, на стациях в Глубокым і Снятині были должшы постоі і треба было на торовисках колеі пасти коровы. При такых постоях трафляли ся ріжны пригоды, пред якыма нихто не остерігал і зато дуже люди ся потратило, жебы пізнійше доганяти свої транспорты, як повідали, *глядай вітру в поли.*

Іхали сме через Чернигів, Могылів, Винницю. Там дальше был інчий сьвіт, на полях ани зерна, ани травы. На торговиску в Винници зерно продавали не в кільограмах, але на порцийкы (стаканы). Юж по дорозі переселенцям отворили ся шыроко очы і тиснуло ся зьвіданя: де єст тот „русскій рай", якій обіцяли совітскы агенты? Дальше были міста Кыів, Полтава, Харків, а на кінци стация Заньки в Харківскій области, де 16 серпня, по 6. тыжнях дорогы нас розладували. Там далеко наш транспорт розділили до трьох колхозів в селах: Липан, Шолудівка і Геніівка.

Нашы родины приділили на мешканя з тамтышніма родинами, през што в маленькых домах настала велика тіснота мішаных родин. Перед нашым приіздом власти тамтышні остерігали своіх мешканців, же до них приіхают „малоосвічены" люде з Польщы, з якыма треба якнайменше контактувати ся. Напевно зато, жебы переселенці менше знали о жытю тамтышніх люди. Так было дост долго, але декотрых цікавило што мы привезли в нашых скринях, ци часом не потрібне *сало* (омасту).

Коли на новым місци пережыли мы пару місяци, повело ся познати тамтышніх мешканців, а они познали нас. Декотры старшы давали нам добру раду, жебы выкорыстати ситуацию покля власти нам помагают, бо пізнійше они схотят нам одобрати більше як помагали. Весном, як потепліло і коли переселенці добрі познали ситуацию в себе і сусідніх колхозах, декотры молодшы особы почали на власну руку вертати до рідных Карпат. Медже нашыма родинами кружыли вісти, же декотры прібуют вертати до Карпат, але там по дорозі, на землях Західньой Украіны, недалеко границі можна найти домы лишены през Поляків, якы переселили ся до Польщы. До того і природа подібна там до карпатскоі, не така як на степах Харківскоі област. Тоты новины не давали спокою нашым людям ани в ден, ани в ночы.

Тиснули ся мысли, што робити і як поступити з нашыма вельоособовыма родинами. Задумали мы зберати іформациі як поступити з властями, жебы не попасти в даяку нову біду. В таємници наша родина почала продавати деякы непотрібны річы, жебы зобрати потрібны грошы. З причыны той, же границя была сильно стережена, дуже осіб, а потім і родин мусіла затримати ся в підграничных областях. Дуже родин, а медже нима і наша затримали ся жыти в місті Калушы і околицях, де нашли мешканя і роботу. Тепер, по должшым часі припоминат ся – як было товды, од якых то мысли тепер аж скора терпне, пред яком то бідом треба было втікати і глядати ліпшого жытя.

Велика біда і туга за горами дали одвагу вертати з далекого Сходу. Тепер наше молоде покоління частійше буде мало нагоду до одвидин рідных, вітцівскых земель в Святкові Великій.

Од родин: Бабці, Стрыка, Уйка і Теты
зобрал і записал **Адам Барна**

Дорогы і доріжкы

Я Лемко є! І тым ся гонорую.
Хоц не мам нич, та ся богатым чую!

Я ся вродил 17 грудня 1940 рока в селі Вільшня Кроснянского повіту, Краківской губерніі. Тато мій был з Вільшні, а мама з Полян.

В нашім селі был великій фронт. Хыжа наша была деревяна і крыта гонтом, але під хыжов был великій каміннй склеп, в якім мы сідили три місяці, аж радянска армія выгнала з гір і нашого села Німців. В нашій родині было семеро діти. Найстарший брат, Миколай, был в Німеччыні, служыл в якысого бавора. Наймолодший брат, Михал вродил ся в самий фронт 1944. рока в тым каміннім склепі під хыжов. Наймолодша сестра, Оля, вродила ся юж на Украіні, в 1951 році, як нас вывезли до Дніпропетровской области, одкыль мы были змушены втікати в 1947. році на Західню Украіну, до села Гутиско, Бережанского району, Тернопільской области, де юж была вывезена з Полян мамина сестра Бряшко Анна.

Як сме приіхали з Дніпропетровской области товаровым поіздом до Львова, то нам треба было чекати до рана, жебы сісти на ходорівскій поізд і доіхати до села Підвысокє, а потім юж 4 кілометры доберати ся піше до села Гутиска, де жыла тета Анна. Але вночы, як мы чекали на ходорівскій поізд на головным вокзалі, пришли якысы бандиты і одобрали од нас шыткы валізы і плахты з посудов, і перинами. Так – же мы ся добрали до теты на Гутиску голы і босы.

В теты была хата лем з єднов кімнатов (кухньов), а в ней было своіх троє діти (мужа забило підчас фронту в Полянах). На ніч сме приносили солому, стелили на глиняну підлогу в кухни і сме спали, а рано околоты выносили до стодолы. Хто з нас был дакус старшій, то ся порозходили по службах до господарів, якы мали поле і худобу. Свою хату мы побудували аж в 1959 році в селі Підвысокє, де тато пішол робити до вапняной фабрыкы.

Я тыж працувал два рокы во вапняній фабрыці, а потім мене забрали до арміі (в 1959. р.). По выслузі арміі в 1962. р. я поступил до Львівского Політехнічного Інституту, на механічний факультет, де здобыл єм спеціяльніст інжиніря-механіка автомобільного транспорту. По закінчыню інституту працувал єм механіком і остатні 20 років головным інжинірьом в фірмы Нафтогазбуд, де мы будували нафто- і газопроводы по цілым Радянскым Союзі і по інч.х краях (Болгария, Чехы, Німеччына). Тепер юж на пенсиі. Пишу вершы – на лемківскій, украіньскій та росийскій мові. Мам пару верши друкуваных, м.ін. в журналі „Дзвін". Был бы-м рад, кєд бы ся нашли і Вашій „Бесіді". З пошанов -

Володимир Крупій

ВОЛОДИМИР КРУПІЙ

Хочу домів!

Хочу домів, де-м ся вродил,
На ту Лемковину!
Де-м посадил на городі
Явір і калину.

Де-м рублену лишыл хату,
Поле і ґаздівку,
Де так за мнов горы плачут,
Як за милым дівка.

Лемковино, Лемковино,
Моя Отчызнино,
Смутно барз мі є за тобов,
Дорога і мила.

Нич юж мене так не тішыт,
Як Карпатскы горы,
Як потокы черкітливы,
Лукы і дібровы.

Як джерела твоі гірскы,
Лісовы ярочкы,
Як Лемчатка малы, милы,
З ямками на щочках.

Юж не буде мі так ниґде,
Як мі было влони,
Не заквитне юж так мило
Квітя на яблони.

До теты з Полян

Мила, добра моя тето,
Цне ся мі за Вами!
І за рідном Лемковином,
З сініма горами.

Войны, войны, змыі-войны,
Што сте наробили?
Нашу рідну Лемковину
Вы сте спустошыли.

Милы, рідны нашы села
До тла спопелили,
Сіні горы, святу землю
Вы осиротіли!

Цілым світом бідны Лемкы
Пішли із торбами...
Тето рідна, горы сині,
Цне ся мі за Вами!

Дакус інчы, жартібливы вершы
В. Крупія поміщаме на стороні 26.

Ци то можливе – русиньскы медия в Сербіі – полний вымір і полна професийоналізация

Руснакы, котры жыют в округу Войводіна в Сербіі, мают барз добрі розвинены медия. Зо світа, де неє ани єдной лемківскоязычной передачы ани в радило ани в телевізиі, дотерли сме до світа, де каждий більший осередок, де жыют Русины має свій надайник і студийо електронных медий, не бесідуючы уж про чысло выспеціялізуваных газет і часописів.

В часі нашых практык мали сме можніст посмотрити як виглядат іх профіль діялности і побесідувати з людми, котры занимают ся журналістыком на штоден.

В Новым Саді находит ся редакция "Руского Слова" – є то тыжденник, в котрым публикуваны сут інформациі з русиньского світа. При РС выдаваны сут тіж інчы часописы: «Шветлосц» – культурно літературний квартальнык, «Заградка" (дітиньскій місячнык, печатаний в часі шкільного рока), річнык «Руски християнски календар", а тіж – як для мене найбарже інтересуючий «МАК» (культурно – політычний часопис для молодежы). Головний редактор – Борис Варга оповідал нам про ідею «МАК»–у як лучника русиньской молодежы з цілого світа. До каждого чысла долучена є платня з русиньском музыком. Атракцийніст выдавництва підносит барз модерна графіка.

«Рускє Слово» має свою інтернетову сторону: www.ruskeslovo.com, де мож найти електронны версиі вшыткых його выдавництв.

Окрем часописового выдавництва, в Новым Саді были сме тіж в сідибі *Радило – Телевізиі Войводіна*. Радило емітує програм штоденні, з чого в русиньскым языку є шіст і піл годины. В телевізиі тіж штоденні емітуваний є програм по русиньскы (тыжньово приблизно 262 минуты).

Радило –Телевізия Войводіна діє уж більше як 50 років. В 1999 році силы НАТО збомбардували власну комфортову сідибу РТВ і од того часу редакциі находят ся в не своім іщы будинку в центрі Нового Саду.

Так як часописы, так і РТВ має свою інтернетову сторону – www.rtv.rs.

Окрем выміненых центральных редакций і выдавництв найважнійшых медий, в каждій общыні діют інформацийны центра (радило, телевізия), в котрых сут емітуваны програмы в сербскым і русиньскым языку. Мали сме можніст быти в осередку телевізиі в Вербасі, в котрым редакторе провели з нами інтервю.

А як сме были зачудуваны, коли ся вказало же в русиньскій телевізиі емітуваны сут відомости про вшыткы пункты нашой познавчой актывности в Сербіі і вшыткы стрічы і культурны предпринятя, в якых береме участ. През вшыткы дни нашого гын перебываня Руснакы в Сербіі знали што даного дня будеме робити і де мож нас стрітити.

Розвитя медий в Округу Войводіна просто імпонує і є інспірацийом, як довід на тото, же меншына може добрі діяти тіж в тым просторі.

Єва Лучейко

Про културне досвідчыня в Сербіі

До Руского Керестура, найбарже русиньской місцевости в Сербіі, приіхали сме штырнадцетого квітня 2010 рока о осмій рано. Одраз зачало ся звіджуваня і запознаваня ся з діячами і представниками русиньской громады. Вшыткы запрашали нас до себе і гостили барз щедро. Але наш выізд вказал ся не лем звіджуваньом і гостином.

Уж першого дня отримали сме запрошыня на концерт молодого русиньского артисты – Сашы Паленкача. Його выступліня тырвало близко пів годины. В тым часі співак запрезентувал нам творы свойого авторства. Были то слідуючы пісні: *Камене, О Фортуна, Забранєне, Случи ше..., Нєбо єдней особи, Кед ствари..., Хижочка стара*, а тіж *Питанє иденititету*. Окрем того в його репертуарі нашли ся пісні барз знаных на цілым світі ансамблів і співаків, такых як: Pink Floyd, Rolling Stones ци Bob Dylan.

Концерт вшыткым надзвычай ся подабал. Хосенне і інтересуюче в тым выступі, было тото, же артиста не ограничал ся лем до співу. Грал тіж мастерско на гітарі.

Тот концерт не был єдиным културно-артистычным досвідчыньом в часі нашого пребываня в Сербіі. Мали сме тіж можливіст брати участ в представліню вырежысерованым на основі тексту сучасной росийской авторкы Людмілы Розумовской під наголовком "Дома".

Акторами были барз молоды люде (тяжко речы ци аматоре, ци уж професіоналы), котры свойом театральном гром очарували нас вшыткых, а сама штука выкликала в нас сильны емоциі. В великым скорочыню повім, же была она о дітях, котры сут выховуваны през улицю. Мают до діла з голодом, насильством, а єдна героіні змушена є до проституваня ся. Представліня

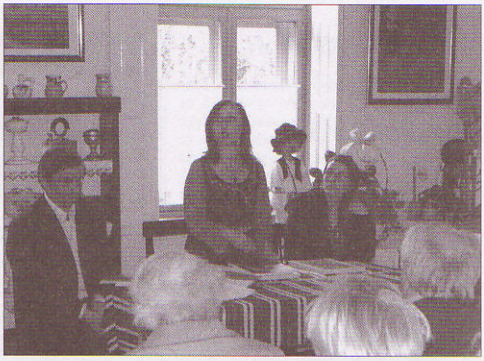

было барз смутным, але тіж доймуючым вказаньом проблемів, якы сут актуальны в нашым глобальным світі.

Перед нашым выіздом мала місце ішы єдна стріча з артистычным словом. Адже, наша опікунка, др Олена Дуць-Файфер, остала попрошена про взятя участи і представліня своіх верши в часі поетыцкого вечера, посваченого власні єй творчосты. Поетка запрезентувала медже інчыма свій барз знаний верш *Автобіографія*, котрий был тіж перетлумачений на русиньскій бачваньскій язык.

Думам же тоты културно-артистычны досвідчыня остатнут в нашій памяти на барз долго. Подібні, як і в інчых простоторах културы і громадского жытя Русинів в Сербіі і Хорваціі, мали сме до діла з з высоко розвиненым стильом артистычной експресиі, де свіжіст і пасия спонтанного творіня лучыт ся з професийным варштатом і формом обробкы. Мило было спілпережывати тоту духову гостину довєдна з нашыма русиньскыма приятелями деси в далекым, а преці влизкым нам в емоциях краю.

Ксандра
Знимкы: Югаска

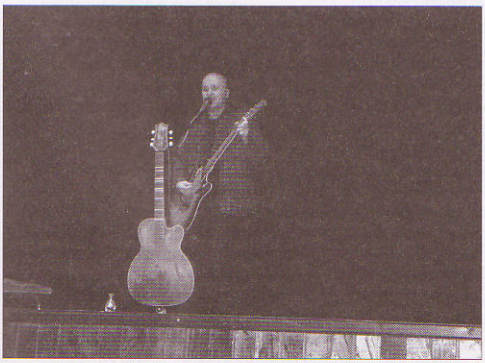

ВОЛОДИМИР КРУПШ

Дівчыні з курной хаты

Стоіт хата без комина,
Але з ньой ся курит!
Жыє в хаті тій дівчына
Што ся до ня тулит.

Она така завуджена
І так дымом пахне,
Та є дуже засмучена,
Ци ю возме дахто.

Ой, не гнівай ся, дівчыно,
Як ти дашто повім.
Гмый ся добрі ты в потічку
І тя возму домів.

І будеме сой обоє
Добрі газдувати.
І юж нихто ти не повіст,
Же ты з курной хаты.

Што вартат чловек без „кілочка"

Просил мене єден Лемко,
Жебы я му дала...
Пампух з маком
в ден святочний
І кавалец сала.

Бо він жыє сам на сьвіті,
Без жены, без діти,
Хто му впече пампух дакій
На тім білім сьвіті?

Нашол бы сой фраірочку,
Кед бы был молодий,
Але што ньов буде робил,
Старий юж і хворий?

Што він буде з ньов робити,
Як ся буде ґзила?
Де ій возме хлопа гночы,
Як буде просила?

Ани єдна жена в сьвіті
Нич не буде пекти,
Як ты не маш юж „кілочка",
Жебы ю потерти.

Федор ВІЦО / ІЛЬКО СОВА З БАЮСОВА

Афоризмы (о науці)

Наука стає ся небеспечна лем товды, кед сой выображат, же осягнула свою ціль.
(Джордж Бернард Шоу)

Все єм готовий вчыти ся, хоц не все єм рад, кед мя вчат.
(Винстон Черчіль)

Не істнує народова наука, так як не істнує народова табличка множыня; тото, што народове не є науком.
(Антоний Чехов)

Радше і легше вызнаєме свої моральны блуды нич науковы.
(Йоган В. Ґете)

Едукация то гобель, котрий лагодит канты, але не чынит дровна ліпшым. (Арсен Гусай)

Доброго вчый ся аж і од злых, а мудрости аж і од глупых.
(Конфуций)

Тяжше ся одовчыти нич навчыти (Фелікс Хвалібуґ)

Сут учытеле што не мают никаких здібности, і то сут направду небеспечны люде.
(Ґеорґ Х. Ліхтенберґ)

Максим і Клим

— Кым ся чуєш, Климе —звідує уж на выгнаню Максим.

— Медже Руснаками єм Руснак, меже Поляками – Поляк, а медже Українцями – Українец.

— А медже бортаками?

•

Максим з Климом сідят в корчмі, нараз Клим стає, обертат ся до вшыткых і гварит:

— Выпивам за свою бабу, гнеска має 40...

— Таку молоду жену мате? — чудує ся хтоси.

— Я бесідую о горячці...

•

Клим колыше ся в автобусі над сідячом жінком:

— Пані, кілко мате років?

— Пане, вы міцно выпиты, а окрем того – то негарді зьвідувати жінку о роки. Жінка має тілко років, на кілко выглядат.

— Панііі, преці люде так долго не жыют!

•

— Максим, што ся стало, хто тя так страшенні погараташ?

— Мій пес.

— Ци то можливе?

— Гей! Вчера вернул єм ся домів тверезбий, і мя не познал.

http://lemko.org
Digitally signed by http://lemko.org
DN: cn=http://lemko.org, o=Walter Maksimovich, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2011.05.01 23:28:52 -04'00'

МИКОЛАЙ КСЕНЯК

Не докукурикал

Псы під веднім Когута заложыли хор і наполегливо ся вправляли. По двох-трьох місяцьох уж шувні підшколили свої голосы і мельодийні сьпівают: *Ку-ку-ри-ку-у-у*...

Лем ту нараз хтоси в хорі збочыл і загавкал: *Гау-гау*...

Дириген-Когут зъіжыл ся і зо злістю бухнул паличков по столі.

— Хто забрехал?

— Я, — трясе ся Бурко.

— Вон!

— Чом? Тад я, пане дирігенте, ненароком.

— Вон! Ты небеспечний, бо во своій кырви іщы єс не знищыл материньскых ґенів.

Потреба добы

Пчілка складат матуральны екзаміны. Предсідательков комісиі є вшыткыма мастями мащена професорка Лишка, членами сут жытьом і польовниками остряляний доцент Волк, звыдрена кандидатка наук Сорока.

Комісиі не втекло ани словечко. Выслухали Пчолу, оцінили еї одповіди, практычны зручности і вынесли вердикт:

— Кандидатка ся сполегливо навчыла теориі літературы, безхыбна є в ґраматыці, перфекцийна в економіі і методах збераня нектару, до деталів знає історию, але абсолютні не овладнула найвыжшу потребу добы: не зна красти і кламати. Зато комісия констатує: Пчілка не готова крочнути до самодільного жытя і... пропадат.

— Та є іщы надія — додає комісия. — може приступити до повторного екзаміну

З найнівшой збірки: *Зеркаліня*
Выдала Спілка Русиньскых Писателів Словеньска, Пряшів 2010

Послухайте вшыткы люде лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным каламутит воду.
Послухайте, може ся вам придаст тото в біді,
може навчыт шанувати братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

– Вінчую Вам, вінчую, за пецом кобасы чую! Іщы ліпше бы-м вінчувал, кєд бы-м єй скоштувал!

Но хто ґнеска так вінчує?! Кєд даяк небуд вінчує. А вшытко през тоту цивілізацию. Адже з ґерметычной ледівкы ниякого запаху не почуєш (стати ся то ґодно, аж кєд вытягнут з ней дашто; пак – кєд кус одтає – почуєш!). Ани ничого не пошлідиш... Колиси, заправды, кукнул єс за пец, ґын, медже дощечками, в сальницях сало ся часувало. Кобаса віселa радше в комині, але і одтамале чути ю было. В тым позытивным значыню – чути.

О чутя акуратні мі іде. Но може не до кінце, не вербальні (ци орґанальні, бо носом) о тото зза пеца, з комина, з коміркы ци – най уж – з ледівкы. Але вшытко єдно о чутя мі іде... Ци чуєте тото, скрыты за ґазовым пецом? ***(пт)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego / rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z dostępnej prasy, z komentarzem i bez*;
str: 6 – *Profesor Roman Reinfuss – pasjonat Łemkowszczyzny* (Andrzej Ćmiech);
str. 7 – *Drodzy bracia – Rusini Zakarpacia i Łemkowie* (odezwa przed spisem powszechnym – Rosja);
str. 8 – *Nowa łemkowska impreza na Zakarpaciu* (Anna Kyrpan) – reportaż;
str. 10 – *„Łem Łemky – Tylko Łemkowie" w Sądeckim Parku Etnograwicznym* (Petro Trochanowskij) – rep.;
str. 12 – *Przestało bić serce Wasyla Soczki-Borżawyna* (Murianka) – słowo pośmiertne;
str. 13 – *Chrońcie, Niezapomniane, Na kamienistym kawałeczku planety, Pieśń żebraka* – wiersze; *Sztefan Pasulka* – etiuda (Wasyl Soczka-Borżawyn)
str. 14 Jesień Rusenki (Petro Trochanowskij) – reportaż z XVIII Łemkowskiej Jesieni Twórczej;
str. 19 – *Podziękowanie darczyńcom na książkę „Rusenko.Wybrane"* (ZG SŁ, Redaktor); *Pomniki w Binczarowej zbudowane* – (Komitet Budowy);
str. 20 – *Kławdyja Aleksowycz – 1830-1916* (pt) – tekst rocznicowy; *Ogłupiona* (Kławdyja Aleksowycz);
str. 21 – *Gdzie tamte lata* (Wanio Polański) – wiersz;
str. 22 – *Wspomnienia Wujka – wysiedlenca na Wschód w 1945 roku* (Adam Barna);
str. 23 – *Drogi i dróżki* – wspomnienie; *Chcę do domu, Do cioci z Polan* – wiersze (Wołodymyr Krupij);
str. 24 – „Krakiwskij Bursak" – dodatek do „Besidy"; *Czy to możliwe – rusińskie media w Serbii...* (Ewa Łuczejko); *O kulturalnych doświadczeniach w Serbii* (Ksandra);
str. 26 – *Dziewczynie z kurnej chaty, Cóż wart jest człowiek...* (Wołodymyr Krupij) – wiersze; *Aforyzmy; Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 –.*Nie dokukurykał, Potrzeba czasu* (Mykołaj Kseniak) – bajki; *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *Światła Bożego Narodzenia*, foto: Piotr Basałyga.

Na ostatniej stronie okładki: *Fotoreportaż z XVIII Łemkowskiej Jesieni Twórczej* – Damian Trochanowski.

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków ♦ Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski, Piotr Trochanowski – redaktor naczelny ♦ Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. p. 83; e-mail: besida@gmail.com ♦ Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-220 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę ♦ cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

З РУСЕНКОМ
НА ОСЕНІ В КРАСНІЙ…
…І В ҐОРЛИЦЯХ